

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA MOKESČIŲ IR KITŲ ĮMOKŲ Į BIUDŽETUS APYSKAITOS SUDARYMO MUITINĖS DEPARTAMENTE VERTINIMAS

2007 m. liepos 26 d. Nr. VA-60-4P-11
Vilnius

Auditas atliktas, vykdant
Valstybės kontrolės 6-ojo audito departamento
direktorės Jolitos Korzunienės
2007-03-01 pavedimą Nr. 60-4P

Auditą atliko valstybinės auditorės:
Birutė Žašiniienė (grupės vadovė)
Laima Bužinskienė
Birutė Giniotienė
Kristina Vaivadienė

Auditas pradėtas 2007-03-05
Auditas baigtas 2007-07-26

Su valstybinio audito ataskaita galima susipažinti
Valstybės kontrolės interneto puslapyje
adresu www.vkontrolė.lt

TURINYS

Santrauka	3
Įžanga	5
Audito apimtis ir procesas	7
Audito rezultatai	9
1. Muitinės mokesčių apskaitos sistemos patikimumas ir efektyvumas	9
1.1. Muitinės mokesčių apskaitos sistema	9
1.2. Mokesčių apskaitos ir kontrolės informacinės sistemos diegimas ir vystymas	10
1.3. Mokesčių apskaitos ir kontrolės informacinės sistemos patikimumas	14
1.4. Kaupimo principu pagrįstos centralizuotos mokesčių apskaitos sistemos efektyvumas	15
2. Apyskaitos duomenų patikimumas	19
2.1. Mokestinių įplaukų registravimas apskaitoje	19
2.2. Mokestinių įplaukų paskirstymas	19
2.3. Muitinės administruojamų permokų užskaitymas Valstybinės mokesčių inspekcijos administruojamų mokesčių mokėtojų nepriemokoms dengti	20
2.4. Mokestinių įplaukų pervedimas į valstybės biudžetą	22
3. Vidaus kontrolė ir rizikos valdymas	24
3.1. Vidaus kontrolės vertinimas	24
3.2. Rizikos valdymas	25
4. Mokesčių apskaitos ir apyskaitos rengimo procedūrų teisinis reglamentavimas	27
4.1. Muitinės veiklos teisinis reglamentavimas mokesčių apskaitos srityje	27
4.2. Mokesčių apskaitos ir Apyskaitos rengimo procedūrų teisinis reglamentavimas	28
Išvados ir rekomendacijos	30
Priedai	33

SANTRAUKA

Lietuvos maitinė (toliau – maitinė) yra atsakinga už maitų administravimą. Pridėtinės vertės mokestį (toliau – PVM) ir akcizus maitinė administruoja tiek, kiek jai pavesta pagal šių mokesčių įstatymus. Maitinės administruojamų mokesčių įplaukos sudaro apie 11 proc. visų valstybės biudžeto pajamų.

Lietuvai tapus ES nare, maitinė kartu su kitomis šalių narių maitinėmis ir mokesčių administracijomis tapo atsakinga už ES biudžeto įplaukas sudarančių mokesčių – ES tradicinių nuosavų išteklių – administravimą.

Audito metu vertinome maitinės administruojamų mokesčių apskaitos ir Maitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – Maitinės departamentas) rengiamos Mokesčių ir kitų įmokų į biudžetus apyskaitos (toliau – Apyskaita) sudarymo vidaus kontrolės ir rizikos valdymo priemones apskaitant, paskirstant mokesčių įplaukas ir rengiant atskaitomybę, mokesčių apskaitos informacinės sistemos efektyvumą ir patikimumą, Apyskaitos duomenų patikimumą.

Maitinės departamentas ir UAB „Hewlett-Packard“ 2001 m. rugsėjo 14 d. sudarė Integruotos maitinės informacinės sistemos taikomosios programinės įrangos diegimo ir integruoto duomenų perdavimo tinklo projektavimo sutartį (toliau – Sutartis). Mokesčių apskaitos ir kontrolės informacinė sistema (toliau – MAKIS) yra maitinės integruotos informacinės sistemos dalis. MAKIS kūrimo ir diegimo darbai kainavo 14,6 mln. Lt, iš jų net 6,6 mln. Lt, arba 46 proc., buvo išleista MAKIS analizės ir planavimo darbams. Pažymėtina, kad MAKIS pradėta kurti 2003 m. liepos 15 d. ir turėjo būti užbaigta per vienerius metus, tačiau nė vienas sistemos kūrimo etapas nebuvo baigtas nustatytu laiku, o įdiegti galutinę MAKIS versiją buvo vėluojama beveik dvejus metus. Manome, kad tam galėjo turėti įtakos nekokybiškai parengti pirkimo dokumentai.

Maitinėje įdiegus mokesčių apskaitos ir kontrolės informacinę sistemą (MAKIS), unifikuotos ir supaprastintos apskaitos, ataskaitų rengimo ir keitimosi informacija procedūros, jų kontrolės procesai, operatyviau ir tiksliau apskaitomos mokesčių mokėtojų skolos, vartotojams teikiama išsamesnė ir operatyvesnė informacija, sumažėjo rankinio darbo, racionaliau panaudojami žmogiškieji ištekliai ir darbo laikas.

Maitinės departamentas 2006 m. parengė 2007–2009 m. valstybės kapitalo investicijų projektą „Maitinės finansinių išteklių, mokesčių ir apskaitos sistemų tobulinimas“. 2006 m. spalio 18 d. Maitinės departamentas su UAB „ERP“ pasirašė MAKIS priežiūros ir palaikymo, vystymo paslaugų teikimo sutartį (pagal šią sutartį MAKIS vystymo paslaugų kaina – 2,5 mln. Lt).

Auditorių nuomone, Maitinės departamentas neatliko investicijų atsipirkimo analizės, nenurodė vertinimo kriterijų, projekto užduočių kiekvienam laikotarpiui ir siektinų rezultatų, todėl

yra rizika, kad minėtas valstybės kapitalo investicijų projektas nebus įgyvendintas pačiu efektyviausiu ir ekonomiškiausiu būdu.

Mūsų nuomone, atskiri MAKIS vystymo darbų etapai galėjo būti atlikti pagal 2001 m. rugsėjo 14 d. sutartį.

Centralizavus muitinės administruojamų mokesčių apskaitą, pasikeitė funkcijų pasiskirstymas tarp centrinio mokesčių administratoriaus (Muitinės departamento) ir vietos mokesčių administratorių (teritorinių muitinių), nes dalį vietos mokesčių administratorių funkcijų perėmė centrinis mokesčių administratorius, tačiau tai nenumatyta Mokesčių administravimo įstatymo 25 str.

Finansų ministerijai, atsižvelgiant į vykdomą viešojo sektoriaus apskaitos reformą, pasiūlėme inicijuoti Mokesčių administravimo įstatymo atitinkamų straipsnių ir kitų poįstatyminių teisės aktų pakeitimus dėl centrinio ir vietos mokesčių administratorių vykdomų funkcijų perskirstymo mokesčių apskaitos srityje.

Kaupimo principo taikymas muitinės administruojamų mokesčių apskaitoje, kai pateikus muitinės deklaraciją užregistruojamos pajamos ir mokesčio mokėtojo skola muitinei, o gavus įmokas, padengiamos skolos, atsižvelgiant į jų susidarymo laiką ir apmokėjimo užtikrinimo priemones, padeda užtikrinti apskaitos ir atskaitomybės duomenų teisingumą, sudaro galimybę mokėjimo dokumentuose nenurodyti įmokų kodų. Siekiant užtikrinti tinkamą teisinį šių procedūrų reglamentavimą, tikslinga Vyriausybės nutarimu patvirtinti mokesčių mokėtojų muitinei sumokėtų sumų įskaitymo tvarką.

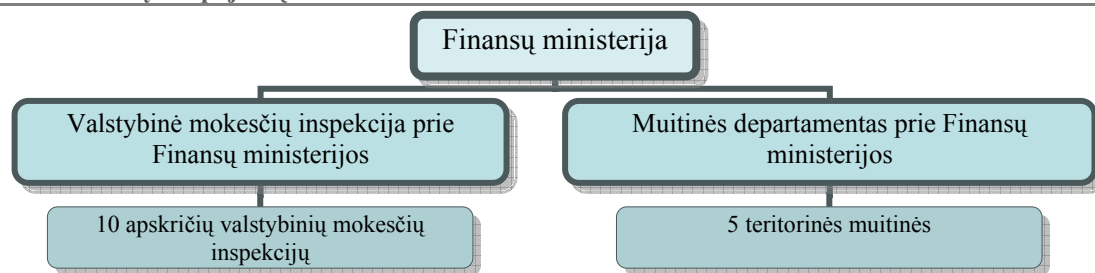
Finansų ministerijai pasiūlėme detaliau reglamentuoti Mokesčių ir kitų įmokų į biudžetus apyskaitos (toliau – Apyskaita) rengimo ir kontrolės procedūras, ypatingą dėmesį skiriant muitinės administruojamų mokesčių permokų, užskaitytų VMI administruojamoms gyventojų pajamų mokesčio nepriemokoms dengti, paskirstymo biudžetams ir fondams klausimams, duomenų apie mokesčių administratorių atliktus tarpusavio permokų / nepriemokų užskaitymus pateikimo mokesčių administratorių atitinkamų laikotarpių Apyskaitose ir piniginių užstatų priskyrimo valstybės biudžeto pajamoms klausimams.

Muitinės departamentui rekomendavome, ateityje rengiant informacinių sistemų kūrimo ir vystymo projektus, vertinti investicijų pagrįstumą ir atsiperkamumą, įtaką muitinės veiklos efektyvumo rodikliams ir valstybės biudžeto išlaidoms. Taip pat pasiūlėme daugiau dėmesio skirti faktiškai vykdomų vidaus kontrolės procedūrų mokesčių apskaitos ir atskaitomybės sudarymo srityse teisiniam reglamentavimui bei įdiegti reikiamas Apyskaitai rengti programines priemones, kad keičiantis jos formoms nereikėtų reikšmingų sistemos pakeitimų, susijusių su papildomais finansiniais ištekliais, ir būtų galima atsisakyti rankų darbo ar bent maksimaliai sumažinti jo apimtį.

IŽANGA

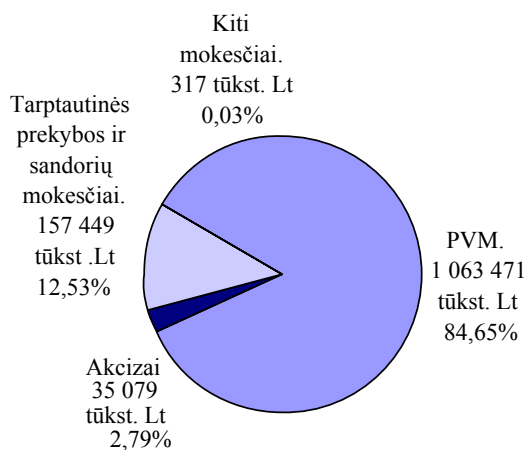
Svarbiausias finansinių išteklių, būtinų valstybės funkcijoms vykdyti, šaltinis yra valstybės pajamos, kurias sudaro mokesčių mokėtojų į valstybės biudžetą sumokami įvairūs mokesčiai ir kitos įmokos. Valstybės pajamų administravimo procesuose dalyvauja kelios institucijos, tarpusavyje susijusios pavaldumo ryšiais:

1 pav. Valstybės pajamų administratoriai

Muitinė yra atsakinga už muitų administravimą, PVM ir akcizus ji administruoja tiek, kiek jai pavesta pagal šių mokesčių įstatymus. Muitinės administruojamų mokesčių įplaukos 2006 m. pasiskirstė taip: PVM – 84,6 proc., muitai – 12,5 proc., akcizai – 2,8 proc. (žr. 2 pav.).

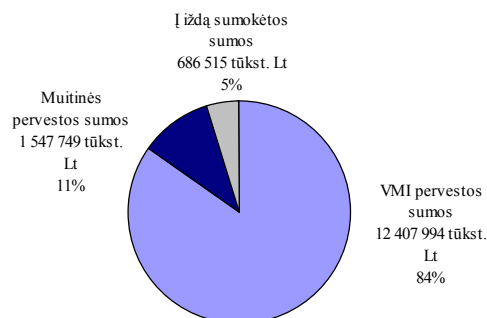
2 pav. Muitinės administruojamų mokesčių įplaukų struktūra

Šaltinis – Muitinės departamento 2007 m. sausio 1 d. Mokesčių ir kitų įmokų į biudžetus apyskaita

Muitinės administruojamos valstybės biudžeto pajamos sudaro apie 11 proc. visų valstybės biudžeto pajamų. Valstybinė mokesčių inspekcija (toliau – VMI) administruoja 84 proc. valstybės biudžeto pajamų, 5 proc. valstybės biudžeto pajamų (palūkanos už paskolas ir depozitus, Lietuvos banko likutinis pelnas, dividendai) tiesiogiai pervedama į Valstybės išdo sąskaitą (žr. 3 pav.).

3 pav. Valstybės biudžeto pajamų (be Europos Sąjungos paramos) struktūra 2006 m.

Šaltinis – Finansų ministerija

Mokesčių administratoriai privalo tinkamai ir operatyviai tvarkyti sumokėtų mokesčių ir kitų įmokų apskaitą, gautas įplaukas paskirstyti ir pervesti į atitinkamus biudžetus ir fondus vadovaujantis teisės aktais, o suinteresuotiems vartotojams pateikti patikimus duomenis ir ataskaitas apie įvykdytas mokestines prievoles valstybei ir mokesčių nepriemokas.

Remiantis Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – VMI prie FM), Muitinės departamento ir Finansų ministerijos Iždo departamento parengtomis ataskaitomis apie valstybės biudžeto pajamas, rengiama suvestinė Mokesčių ir kitų įmokų į biudžetus apskaita. Remiantis Apyskaitos duomenimis, rengiama pagrindinės valstybės finansinę būklę atspindinčios finansinės ataskaitos – Valstybės biudžeto įvykdymo ataskaitos – pajamų dalis. Pagal Valstybės biudžeto įvykdymo ataskaitos duomenis vertinama valstybės finansinė būklė, priimami valstybei svarbūs makroekonominiai sprendimai.

Reikšmingos įtakos muitinės administruojamų valstybės biudžeto pajamų dydžiui gali turėti mokesčių mokėtojų vengimas mokėti mokesčius, neteisingai deklaruojant įvežamų prekių kilmę, vertę, kiekį, prekės rūšį ar gabenant prekes kontrabanda, neteisingas mokesčio apskaičiavimas ar negalėjimas jo nustatyti, mokesčių administratorių klaidos ar nepakankamas mokesčių mokėtojų konsultavimo ir kontrolės organizavimas. Lietuvoje nevertinama, kokią įtaką valstybės biudžeto pajamoms turi mokesčių vengimas.

AUDITO APIMTIS IR PROCESAS

Audito objektas – Muitinės departamento rengiama Apyskaita, kurioje nurodomos grynais pinigais ir mokėjimo pavidimais į Muitinės departamento surenkamąsias sąskaitas sumokėtos ir valstybės biudžetui priskirtos muitinės administruojamų mokesčių ir kitų įmokų sumos. Apyskaita su priedais yra rengiama ir teikiama Finansų ministerijai kas mėnesį, mėnesiui pasibaigus per penkias darbo dienas. Apyskaita sudaroma pinigų principu, duomenys pateikiami didėjančia tvarka nuo metų pradžios, grupuojant įplaukas pagal finansų ministro įsakymu patvirtintus Valstybės ir savivaldybių biudžetų pajamų ir išlaidų klasifikacijos rodiklius¹.

Audito subjektas – Muitinės departamentas.

Mokesčių administravimas, rinkos ir visuomenės apsauga nuo neteisėtos tarptautinės prekybos daromos žalos yra prioritetinės Muitinės veiklos kryptys. Lietuvos Respublikos muitinės veiklos strategijoje 2005–2010 metams² numatytas ilgalaikis strateginis tikslas – apsaugoti rinką ir visuomenę nuo neteisėtos tarptautinės prekybos daromos žalos, efektyviai kovoti su vengimu mokėti mokesčius, tobulinti mokesčių apskaitą, gerinti jų surinkimą, užkirsti kelią muitų teisės aktų pažeidimams bei kitai nusikalstamai veiklai.

Muitinė vykdo pagrindines su mokesčių apskaita susijusias funkcijas:

- tvarko mokesčių prievolių ir įmokų, mokamų į valstybės biudžetą, apskaitą;
- tvarko mokesčių surenkamąsias sąskaitas;
- perveda mokesčių įplaukas į valstybės išdo sąskaitą;
- rengia Europos Bendrijų tradicinių nuosavų išteklių ataskaitas, ataskaitas apie Muitinės kompetencijai priklausančių mokesčių surinkimą, teikia jas Finansų ministerijai ir kitoms valstybinėms institucijoms;
- gražina mokesčių mokėtojams mokesčių permokas ir kitas gražintinas sumas.

Lietuvai tapus ES nare, muitinė, kartu su kitomis šalių narių muitinėmis ir mokesčių administracijomis, tapo atsakinga už ES biudžeto įplaukas sudarančių mokesčių – ES tradicinių nuosavų išteklių³ – administravimą. Tai viena pirmųjų viešojo administravimo įstaigų mūsų šalyje, nuo 2004 m. sausio 1 d. pradėjusi taikyti kaupimo principą⁴ mokesčių apskaitos srityje.

¹ Finansų ministro 2003 m. liepos 3 d. įsakymas Nr. 1K-184 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių biudžetų pajamų ir išlaidų klasifikacijos patvirtinimo“ (2005-09-29 įsakymo Nr. 1K-280 redakcija).

² Patvirtinta Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2005 m. balandžio 8 d. įsakymu Nr. 1B-260.

³ Tradicinius nuosavus išteklius sudaro: muitai (tarp jų kompensaciniai ir antidempingo), žemės ūkio produkcijos muitai, cukraus ir izogliukozės rinkliavos.

⁴ Toks apskaitos būdas, pagal kurį sandoriai ir kiti ūkiniai įvykiai pripažįstami tada, kai jie įvyksta (ne tik tada, kai gaunami ar sumokami pinigai ar jų ekvivalentai). Todėl sandoriai ir ūkiniai įvykiai apskaitoje registruojami ir pripažįstami tuo finansiniu laikotarpiu, su kuriuo jie yra susiję, šaltinis: 1 viešojo sektoriaus apskaitos ir atskaitomybės standartas – Finansinės atskaitomybės pateikimas [žiūrėta 2007 m. birželio 29 d.], prieiga per internetą http://www.finmin.lt/finmin.lt/failai/apskaitos_reforma/1_VSAFAS.pdf

Nuo 2004 m. gegužės 1 d. muitinės kompetencijai priklausančių mokestinių prievolių, mokesčių apskaitos, kontrolės, atskaitomybės rengimo procedūros vykdomos MAKIS, kuri yra viena iš muitinės integruotos informacinės sistemos dalių, programinėmis priemonėmis.

Audito tikslas – įvertinti:

- mokestinių įplaukų apskaitos ir atskaitomybės sudarymo informacinių sistemų patikimumą ir efektyvumą;
- Apyskaitos duomenų patikimumą;
- administruojamų mokesčių ir kitų įmokų apskaitos ir Apyskaitos sudarymo vidaus kontrolės ir rizikos valdymo priemonės apskaitant, paskirstant mokesčių įplaukas ir rengiant atskaitomybę.

Vertinimo kriterijai:

- Muitinės administruojamų mokesčių apskaitos informacinių sistemų patikimumas ir efektyvumas;
- Muitinės departamento rengiamos Mokesčių ir įmokų į biudžetus apyskaitos duomenų išsamumas ir patikimumas;
- Muitinės administruojamų mokesčių apskaitos, paskirstymo, pervedimo į Valstybės išda, ataskaitų sudarymo ir pateikimo procedūrų teisėtumas.

Audito procesas. Auditas pradėtas 2007 m. kovo 5 d., baigtas 2007 m. liepos 30 d.⁵ Auditas buvo atliekamas vadovaujantis Valstybinio audito reikalavimais. Audituojamas laikotarpis – 2006 metai. Vertinant MAKIS efektyvumą, buvo papildomai analizuojami 2003–2007 m. duomenys.

Audito įrodymai gauti taikant patikrinimo (rašytinių dokumentų ir apskaitos duomenų nagrinėjimo), apklausos (pokalbiai su darbuotojais), analitines procedūras, nagrinėjant duomenis, gautus iš Muitinės departamento, VMI prie FM, Vilniaus apskrities valstybinės mokesčių inspekcijos, naudojantis internete skelbiama informacija.

Audito metu, siekiant įvertinti, ar patikimai veikia mokesčių apskaitos informacinė sistema, buvo naudojami Valstybės kontrolės Informacinių technologijų valdymo ir audito departamento auditorių, Muitinės departamente atlikusių ribotos apimties finansinį auditą „Informacinės sistemos bendrosios kontrolės vertinimas“, dokumentai.

Atlikdami auditą laikėmės prielaidos, kad visi auditoriams pateikti dokumentai yra išsamūs ir galutiniai, o dokumentų kopijos atitinka originalus.

⁵ Audito grupės darbo laikas: B. Žąsinienė – nuo 2007-03-05 iki 2007-07-30, L. Bužinskienė – nuo 2007-03-05 iki 2007-06-15, B. Giniotienė – nuo 2007-03-05 iki 2007-07-30, K. Vaivadienė – nuo 2007-03-01 iki 2007-03-30.

AUDITO REZULTATAI

1. Muitinės mokesčių apskaitos sistemos patikimumas ir efektyvumas

1.1. Muitinės mokesčių apskaitos sistema

Atsižvelgiant į tai, kad muitinės administruojami muitai yra Europos Bendrijų tradicinių nuosavų išteklių dalis, nuo 2004 m. gegužės 1 d. muitinė turėjo būti pasirengusi muitus nustatyti, apskaityti bei atskaitomybę už juos teikti vadovaudamasi ES teisės aktais bei Europos Komisijos biudžeto generalinio direktorato reikalavimais, t. y. ES priklausanti muitų suma iš karto, kai tik muitinė ją apskaičiuoja ir nustato skolininką, turi būti įtraukiama į apskaitą, nepriklausomai nuo jų sumokėjimo laiko. Siekdama įgyvendinti minėtus reikalavimus, muitinė perėjo prie apskaitos, tvarkomos kaupimo principu.

Pakeitus mokesčių apskaitos principą reikėjo informacinių sistemų pokyčių. 2004 m. gegužės 1 d.⁶ muitinė pradėjo eksploatuoti šiuos poreikius atitinkančios mokesčių apskaitos ir kontrolės informacinės sistemos MAKIS pirmąją versiją. Visos mokesčių apskaitos, kontrolės ir atskaitomybės rengimo funkcijos MAKIS programinėmis priemonėmis vykdomos nuo 2005 m. pabaigos.⁷

MAKIS užtikrina:

- Muitinei ES reglamentais ir direktyvomis bei Lietuvos Respublikos įstatymais deleguotų mokesčių (įskaitant ES tradicinius nuosavus išteklius) administravimo ir kontrolės funkcijų atlikimą;
- ES reikalavimus atitinkančios mokesčių (įskaitant ES tradicinius nuosavus išteklius) apskaitos funkcionavimą;
- Integruotą prieigą prie sistemai reikalingų MIS kaupiamų duomenų bei informacijos, reikalingos mokesčių prievolių apskaitos ir kontrolės funkcijoms atlikti, pateikimą;
- Operatyvumą naudojantis kitų IS kaupiamais duomenimis ir sistemos vartotojams reikalingų naujausių duomenų, leidžiančių operatyviai reaguoti į esamą situaciją,

⁶ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos direktoriaus 2004 m. balandžio 30 d. įsakymas Nr. 1B-449 „Dėl Mokesčių apskaitos ir kontrolės informacinės sistemos naudojimo“.

⁷ 2005 m. rugsėjo 2 d. pasirašytas Muitinės departamento generalinio direktoriaus ir UAB „Hewlett-Packard“ vykdančiojo direktoriaus MAKIS Perdavimo-priėmimo aktas. 2005 m. gruodžio 19 d. Muitinės departamento generalinio direktoriaus ir UAB „Hewlett-Packard“ vykdančiojo direktoriaus pasirašytas MAKIS Trūkumų pašalinimo aktas.

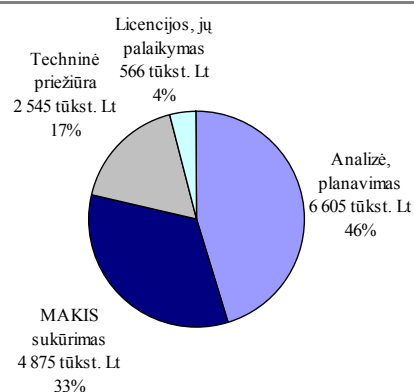
pasiekimą realiu laiku, standartinių ataskaitų arba ataskaitų pagal vartotojo poreikį rengimą;

- Bazinių duomenų – klasifikatorių, registru, kitos normatyvinės informacijos, susijusios su mokestinių prievolių apskaita ir kontrole, kaupimą ir tvarkymą.⁸

1.2. Mokesčių apskaitos ir kontrolės informacinės sistemos diegimas ir vystymas

Pagal 2001 m. rugsėjo 14 d. sudarytą Integruotos muitinės informacinės sistemos taikomosios programinės įrangos diegimo ir integruoto duomenų perdavimo tinklo projektavimo sutartį, sudarytą tarp UAB „Hewlett-Packard“ ir Muitinės departamento, MAKIS kūrimo ir diegimo darbai kainavo 14,6 mln. Lt. Daugiausiai lėšų (6,6 mln. Lt, arba 46 proc.) išleista MAKIS analizės ir planavimo darbams (žr. 4 pav.).

4 pav. MAKIS kūrimo ir diegimo etapų kainų struktūra

Šaltinis – Muitinės departamento pateikta informacija

Valstybės kontrolė, atlikusi Viešųjų pirkimų organizavimo, vykdymo ir kontrolės Muitinės departamente 2000–2003 m. auditą⁹, nustatė, kad Muitinės departamente, organizuojant muitinės informacinės sistemos projektavimo ir diegimo paslaugų pirkimą iš vienintelio šaltinio, buvo pažeisti Viešųjų pirkimų įstatymo¹⁰ reikalavimai.

Valstybės kontrolės auditoriai, vertindami Muitinės departamento su UAB „Hewlett-Packard“ sudarytos Integruotos muitinės informacinės sistemos taikomosios programinės įrangos diegimo ir integruoto duomenų perdavimo tinklo projektavimo paslaugų sutarties (toliau – Sutartis) atskiras dalis, nustatė, kad:

- Sutartis su UAB „Hewlett-Packard“ dėl Integruotos muitinės informacinės sistemos nevysiškai užtikrina sutarties šalių lygybę, kadangi rangovas neprisiima atsakomybės už

⁸ 2007 m. sausio 29 d. MAKIS pristatymo medžiaga.

⁹ 2003 m. spalio 8 d. valstybinio audito ataskaita Nr. 2040-5-5 „Viešųjų pirkimų organizavimo, vykdymo ir kontrolės Muitinės departamente prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2000–2003 m. vertinimas“, prieiga per internetą http://www.vkontrolė.lt/veikla_ataskaitos_archyvas.php?v

¹⁰ 1996 m. rugpjūčio 13 d. įstatymo Nr. I-1491 redakcija.

esminio rezultato – sistemos integravimo (sąveikos) su ES duomenų bazėmis – pasiekimą;

- Sutarties tinkamo prievolės įvykdymo principo reikalavimai (kiekybės, vietos, būdo, terminų) sudarant sutartį suformuluoti neapibrėžtai, taip ribojant užsakovo teises ir teisėtus interesus, ir iš esmės priklauso tik nuo geros rangovo valios.

Panaši nuomonė pateikta ir Integruotos muitinės informacinės sistemos programos audito ataskaitoje¹¹.

2004 m. Ministro Pirmininko pavedimu¹² Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – IVPK) įvertino pagal Sutartį muitinėje atliekamus informacinės sistemos diegimo darbus ir konstatavo Sutarties trūkumus.

Pagrindinėje Sutartyje nėra numatytos darbų apimtys ir kainos, jos apibrėžiamos atskirais, vėliau sudarytais susitarimais, Muitinės departamentui numatyti privalomi mokėjimai už UAB „Hewlett-Packard“ ar jo subrangovų patirtas išlaidas, kurios nepatenka į Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 792¹³ nustatytą pirkimo objektą. Pagrindinėje Sutartyje nenumatytas pirkimo Sutarties įvykdymo užtikrinimas, kuris buvo privalomas pagal sutarties sudarymo metu galiojusį Viešųjų pirkimų įstatymą.

UAB „Hewlett-Packard“ pradėjus vykdyti Muitinės informacinės sistemos diegimo darbus Muitinės departamentas tapo priklausomas nuo sutarties vykdytojo. Tokios sąlygos susidarė dėl vieno gamintojo techninės ir programinės įrangos naudojimo ir dėl galimų nuosavybės ir autoriinių teisių į pagrindinės Sutarties ar susitarimų pagrindu sukurtus rezultatus priklausymo Sutarties vykdytojui UAB „Hewlett-Packard“.

MAKIS, kaip atskirą sistemą pradėta kurti 2003 m. liepos 15 d. ir turėjo būti baigta per vienerius metus, t. y. iki 2004 m. liepos 13 d. Muitinės teigimu, MAKIS sukurta ir realizuota standartinę SAP¹⁴ programinę įrangą 50 proc. papildžius specifinėmis, muitinės veiklai vykdyti pritaikytomis, procedūromis. SAP programinę įrangą pasirinkta atsižvelgiant į UAB „Hewlett-Packard“ atliktos Esamų mokesčių apskaitos ir kontrolės sistemos sprendimų ataskaitos išvadas apie galimų rangovų siūlomas finansinės apskaitos ir kontrolės sistemas.

MAKIS projekto plane (toliau – Planas) detalizuoti MAKIS kūrimo etapai, jų pradžia bei trukmė. Audito metu, išanalizavę Planą, darbų priėmimo aktus ir kitus dokumentus, pastebėjome, kad nė vienas sistemos kūrimo etapas neužbaigtas Plane nustatytu laiku, o įdiegti galutinę MAKIS versiją buvo vėluojama beveik dvejus metus. Manome, kad nuolatinis vėlavimas buvo netinkamų Sutarties sąlygų padarinys.

MAKIS kūrimo etapai, jų įvykdymo terminai ir kainos pateikti 2 priede.

---

¹¹ UAB „Metasite Business Solutions“ ir UAB „Informacinių technologijų audito grupė“, veikiančių pagal jungtinės veiklos sutartį, Muitinės informacinių sistemų centre 2005 m. gruodžio mėnesį atlikto Integruotos muitinės informacinės sistemos programos audito ataskaita Nr. ITAG/512S-GG.1 R56.

¹² Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko 2004 m. rugsėjo 29 d. pavedimas Nr. 32-7643.

¹³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. birželio 27 d. nutarimas Nr. 792 „Dėl sutikimo vykdyti viešąjį pirkimą iš vienintelio šaltinio“.

¹⁴ SAP yra programa, skirta tik didelėms (apie 200 mln. JAV dolerių apyvartos) įmonėms. SAP netinka mažoms ir vidutinėms įmonėms, nes įdiegti yra ją labai brangu. Daug kainuoja licencijos, kurių reikia kiekvienai darbo vietai, o už vienos darbo vietos licencijavimą tenka mokėti apie 16 tūkst. Lt.

Muitinės departamentas 2006 m. parengė 2007–2009 m. valstybės kapitalo investicijų projektą „Muitinės finansinių išteklių, mokesčių ir apskaitos sistemų tobulinimas“, kurį įgyvendinant 2007–2009 m. numatė vykdyti šias priemones:

1 lentelė. Informacija apie numatomas įsigyti paslaugas, vykdant Muitinės departamento 2007 – 2009 m. valstybės kapitalo investicijų projektą „Muitinės finansinių išteklių, mokesčių ir apskaitos sistemų tobulinimas“

Eil. Nr.	Įsigijimo metai	Priemonės pavadinimas ir planuojami darbai	Numatomas lėšų poreikis, tūkst. Lt
1.	2007–2009	Muitinės finansinių išteklių planavimo ir jų apskaitos sistemos projektavimas ir diegimas. Siekiami parengti reikiamus sistemų projektavimo ir kūrimo dokumentus muitinės finansinių išteklių planavimo ir apskaitos sistemai projektuoti ir diegti.	6 000,0
2.	2007–2009	Mokesčių apskaitos ir kontrolės sistemos tobulinimas. Siekiami tobulinti MAKIS 2005 m. pradėtą naudoti versiją, papildant sistemą naujomis funkcijomis, galimybėmis bei išplečiant jos veikimo muitinėje sritį; sukurti papildomas MAKIS realizavimo priemones ir perteikti žinias apie MAKIS ir jos realizavimo priemones muitinės specialistams.	6 000,0
	Iš viso		12 000,0

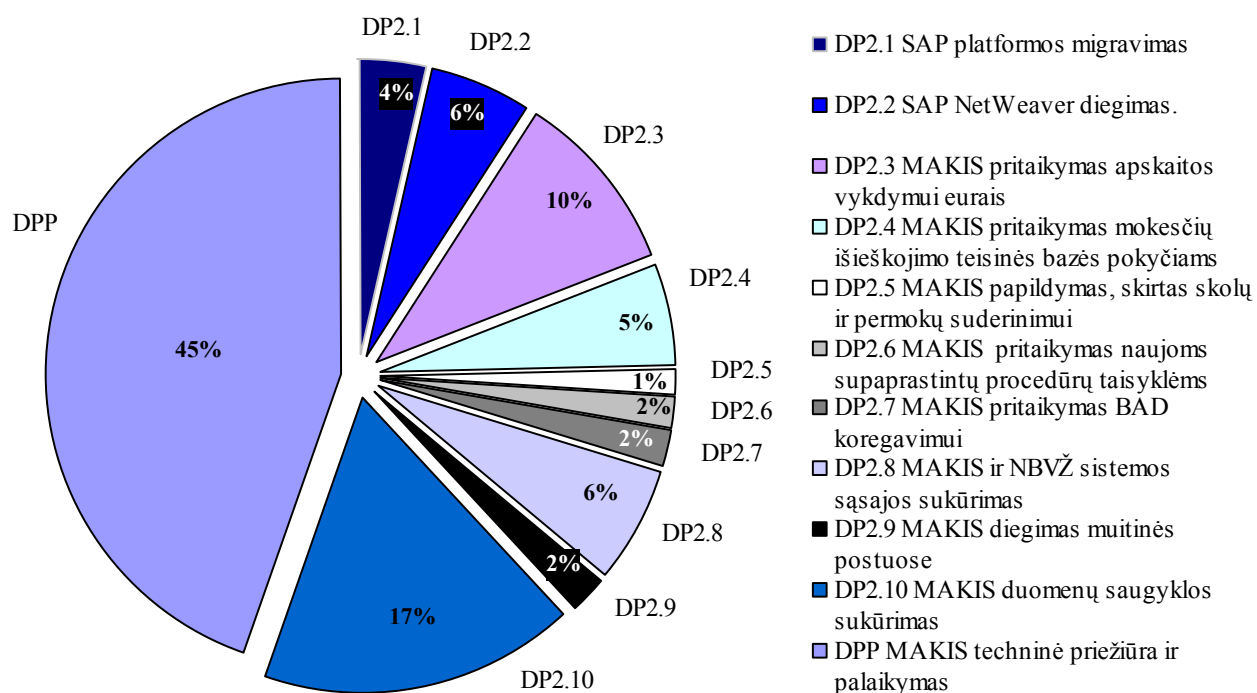
Šaltinis – Muitinės departamento 2007–2009 metų valstybės kapitalo investicijų projektas „Muitinės finansinių išteklių, mokesčių ir apskaitos sistemų tobulinimas“

Taigi, Muitinės departamentas, siekdamas užtikrinti MAKIS veiklos tęstinumą, numato tobulinti naudojamą MAKIS versiją. 2006 m. spalio 18 d. su UAB „ERP“ pasirašė MAKIS priežiūros ir palaikymo, vystymo ir paslaugų teikimo sutartį. Sutartyje numatyta, kad bendra MAKIS priežiūros ir palaikymo paslaugų kaina 36 mėnesių laikotarpiui – 2 mln. Lt. MAKIS vystymo paslaugų kaina – 2,5 mln. Lt, už atliktus papildomas MAKIS realizavimo priemonių kūrimo, žinių perteikimo bei konsultavimo darbus bus mokama pagal sutartyje numatytus darbo valandos įkainius.

Didžiausią MAKIS vystymo paslaugų kainos dalį sudaro MAKIS duomenų saugyklos sukūrimo kaina (762,4 tūkst. Lt, arba 31 proc.) ir MAKIS galimybių pritaikymo mokestinių prievolių ir garantijų apskaitai eurais vykdyti kaina (447,8 tūkst. Lt, arba 18 proc.).

Kaip santykinai pasiskirsto MAKIS vystymo, priežiūros ir palaikymo paslaugų kainos, pateikta 5 pav.

5 pav. MAKIS priežiūros ir vystymo darbų paketų paslaugų kainų diagrama

Šaltinis – 2006 m. spalio 18 d. MAKIS priežiūros ir palaikymo, vystymo ir paslaugų teikimo sutartis Nr. 11B-218

Susipažinę su Muitinės departamento pateikta informacija dėl kiekvieno MAKIS vystymo projekto darbų paketo pagrįstumo ir tikslingumo (žr. 3 priedą), manome, kad 2001 m. rugsėjo 14 d. Integruotos muitinės informacinės sistemos taikomosios programinės įrangos diegimo ir integruoto duomenų perdavimo tinklo projektavimo sutarties sąlygose galėjo būti numatyta sukurti ir įdiegti šiuos MAKIS vystymo projekte numatytus darbų paketus: DP2.5 – MAKIS papildymas galimybe inventorizuoti muitinės ir mokesčių mokėtojų tarpusavio skolas; DP2.7 – MAKIS papildymas galimybe koreguoti mokestines prievoles pagal BAD taisyms Importo ir eksporto deklaracijų apdorojimo sistemoje; DP2.10 – MAKIS duomenų saugyklos sukūrimas.

MAKIS vystymo projekte numatytas darbų paketas DP2.1 (SAP aplinkos, kurioje realizuota MAKIS, perkėlimas iš Windows 2003 į HP UX 11i (Unix) terpę). Pagal rangovo UAB „Hewlett-Packard“ parengtą techninę specifikaciją MAKIS numatyta eksploatuoti Unix terpėje. Muitinės departamentas priėmė naudoti informacinę sistemą, kuri neatitiko techninės specifikacijos, t. y. MAKIS buvo realizuota Windows 2003 terpėje. Audito metu Muitinės departamentas paaiškino, kad, atsižvelgiant į užtrukusias viešųjų pirkimų procedūras ir į tai, kad MAKIS turėjo būti pradėta naudoti nuo įstojimo į ES dienos, nuspręsta laikinai naudoti Windows 2003, o perkėlimo iš Windows 2003 į HP UX 11i (Unix) terpę darbai 2006 metais įtraukti į MAKIS vystymo projektą. Mūsų nuomone, užsakovas (Muitinės departamentas) turėjo iš rangovo (UAB „Hewlett-Packard“) reikalauti, kad perduota naudoti sistema atitiktų techninę specifikaciją, arba rangovas vėliau šiuos trūkumus ištaisytų.

Minėtų darbų įtraukimas į MAKIS vystymo projektą rodo, kad MAKIS kūrimo pradžioje techniniai reikalavimai mokesčių apskaitos informacinei sistemai galėjo būti suformuluoti nepakankamai tiksliai, dėl to galėjo nukentėti sukurto produkto kokybė.

Integruotos maitinės informacinės sistemos programos audito ataskaitoje¹⁵ rekomenduota, ateityje rengiant investicijų projektus, pateikti detalią investicijų atsipirkimo analizę ir ekonominius modelius, iliustruojančius, kokią įtaką planuojami pokyčiai turės maitinės sistemos veiklos efektyvumo rodikliams, valstybės biudžeto pajamoms bei šalies makroekonominiams rodikliams. Tai ne tik leistų tiksliau vertinti, kaip įgyvendinamos programos ir projektai, bet ir užkirstų kelią neargumentuotai informacijai apie investicijų naudojimo efektyvumą visuomenės informavimo priemonėse.

Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – IVPK), 2006 m. vertindamas 2007–2009 m. valstybės kapitalo investicijų projektą „Maitinės finansinių išteklių, mokesčių ir apskaitos sistemų tobulinimas“, atkreipė dėmesį, kad investiciniame projekte nenurodyti vertinimo kriterijai, MAKIS tobulinimo užduotys kiekvienam laikotarpiui ir siektini rezultatai.

Mūsų nuomone, Maitinės departamentas, rengdamas 2007–2009 m. valstybės kapitalo investicijų projektą „Maitinės finansinių išteklių, mokesčių ir apskaitos sistemų tobulinimas“, nepakankamai įvertino auditorių rekomendacijas ir IVPK pastabas dėl investicinių projektų rengimo, todėl yra rizika, kad maitinės vykdomas investicijų projektas „Maitinės finansinių išteklių, mokesčių ir apskaitos sistemų tobulinimas“ nebus įgyvendintas pačiu efektyviausiu ir ekonomiškiausiu būdu.

Audito metu išvėlgėme riziką dėl Apyskaitos duomenų patikimumo, rankiniu būdu perkeliant duomenis iš MAKIS sugeneruotos Apyskaitos formos į aktualią Finansų ministerijos patvirtintą formą (išsamiau – šios ataskaitos 1.3. ir 3.1. sk.). Manome, kad, vykdant MAKIS vystymo darbus, būtina numatyti ir įdiegti reikiamas programines priemones Apyskaitai rengti, kad keičiantis jos formoms nereikėtų reikšmingų sistemos pakeitimų, susijusių su papildomais finansiniais ištekliais, ir būtų galima atsisakyti rankų darbo ar maksimaliai sumažinti jo apimtį.

1.3. Mokesčių apskaitos ir kontrolės informacinės sistemos patikimumas

Apie informacinių sistemų patikimumą sprendžiama, atsižvelgiant į tai, ar kompiuterizuotos funkcijos atliekamos be sutrikimų, vartotojams nustatytais terminais pateikiama tiksli informacija. Programinės įrangos patikimumas glaudžiai susijęs ne tik su techninių priemonių patikimumu, bet ir

¹⁵ 2005 m. gruodžio 28 d. Integruotos maitinės informacinės sistemos programos audito ataskaita Nr. ITAG/512S-GG.1 R56.

su atliekamo darbo kokybe. Valstybės kontrolės Informacinių technologijų valdymo ir audito departamento auditoriai, Muitinės departamente atlikdami ribotos apimties finansinį auditą „Informacinės sistemos bendrosios kontrolės vertinimas“, vertino MAKIS ir su ja susijusių informacinių sistemų patikimumą¹⁶.

Nustatyta, kad sukurta programinės įrangos pradinė dokumentacija ir vartotojo instrukcijos, sistemoms testuoti sudaryta testavimo grupė atliko sistemos testavimo darbus pagal MAKIS galutinės versijos priėmimo testų patikrinimo aktą. Vartotojų atsiliepimai apie sistemą teigiami. Auditoriai, įvertinę MAKIS ir su ja susijusių sistemų taikomosios programinės įrangos kontrolę, padarė išvadą, kad MAKIS yra patikima, išskyrus tai, kad:

- MAKIS numatyta duomenų suvedimo laiko kontrolė, tačiau ar nustatymai yra pakankamai efektyvūs, valstybiniai auditoriai negali pareikšti nuomonės, nes neatliktas IS rizikos vertinimas;
- Muitinės departamento Mokesčių apskaitos skyriaus (toliau – MAS) kompiuteriuose nėra įdiegtos slaptažodžiu apsaugotos užsklandos, todėl yra rizika, kad duomenys gali būti pasiekiami iš neapsaugoto kompiuterio;
- Finansų ministerijai teikiama 1-VP ataskaitos forma užpildoma ranka iš MAKIS sugeneruotos ataskaitos. Galima rizika, kad ranka pildant ataskaitos formą yra didesnė klaidų tikimybė. Minėtą riziką mažina tai, kad teritorinių muitinių (toliau – TM) mokesčių apskaitos ir nepriemokų išieškojimo skyriai (toliau – MAIS) atlieka buhalterinių įrašų teisingumo patikrinimą, o MAS darbuotojai atlieka parengtų ataskaitų peržiūras bei sutikrinimus su MAKIS duomenimis;
- Auditoriams nepavyko rasti informacijos, per kiek laiko MAKIS turi atlikti užklausa, todėl negalima patvirtinti, kad informacijos pateikimo laikas atitinka nustatytus reikalavimus.

Auditoriai rekomendavo vykdant MAKIS plėtrą atsižvelgti į valstybinio audito ataskaitoje pateiktus pastebėjimus.

1.4. Kaupimo principu pagrįstos centralizuotos mokesčių apskaitos sistemos efektyvumas

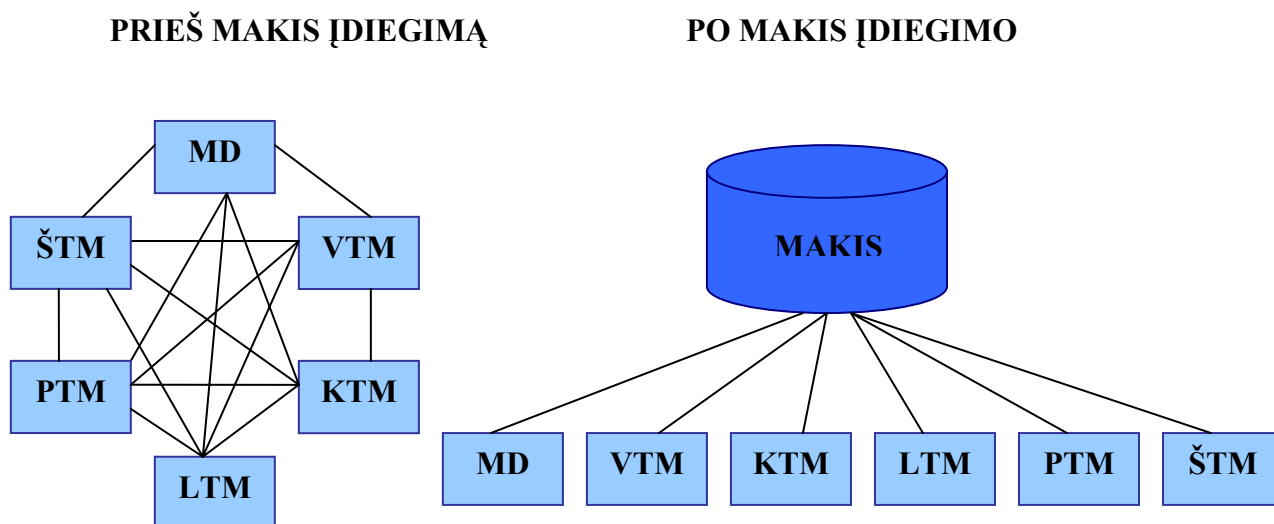
Pagrindiniai kaupimo principu pagrįstos centralizuotos mokesčių apskaitos sistemos privalumai (išsamiau žr. – 4 priede):

1. Unifikuotas ir supaprastintas apskaitos, ataskaitų rengimo ir keitimosi informacija bei šių procedūrų kontrolės procesas.

¹⁶ 2007 m. birželio 11 d. valstybinio audito ataskaita Nr. IA-9000-3-2 „Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos informacinės sistemos bendrosios kontrolės vertinimas“, prieiga per internetą http://www.vkontrolė.lt/veikla_ataskaitos.php?f

Naudojamos vienos informacinės sistemos programinės priemonės (anksčiau kiekviena TM naudojo skirtingas programines priemones), mokesčiai apskaitomi naudojant unifikuotą sąskaitų planą, mokesčių apskaitos ir kontrolės informacija valdoma centralizuotai, todėl ataskaitos rengiamos Muitinės departamente. Su Valstybės išdu atsiskaito tik Muitinės departamentas, o ne visos TM. Apskaitos informacija gaunama realiuoju laiku, dalis sprendimų rengiami, vizuojami ir tvirtinami MAKIS, norint patikrinti duomenis, nebereikia vykti į TM.

6 pav. Keitimosi informacija tarp Muitinės departamento ir TM (Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Panevėžio, Šiaulių) schema

Šaltinis – 2007 m. sausio 29 d. UAB „ERP“ MAKIS pristatymo medžiaga

2. Išsamesnė ir operatyvesnė informacija.

Pradėjus taikyti kaupimo principu pagrįstą mokesčių apskaitos sistemą muitinėje, vartotojai (muitinės departamento vadovybė, pareigūnai, Finansų ministerija) gauna išsamesnę ir operatyvesnę informaciją: pagal mokesčių rūšis, Didžiosios knygos sąskaitas, mokesčių mokėtojus, skolos atsiradimo priežastis, jų padengimo pobūdį. Tokia informacija naudinga Finansų ministerijai ir Muitinės departamentui analizuojant valstybės biudžeto pajamų surinkimo užduočių vykdymą, atliekant trumpalaikes ir ilgalaikes pajamų surinkimo prognozes, vykdam rizikingų mokesčių mokėtojų atranką kontrolės veiksams bei taikant nepriemokų išieškojimo veiksmus. Pažymėtina, kad informacija apie įplaukas gaunama realiuoju laiku (anksčiau išrašas iš bankų būdavo gaunamas kitą darbo dieną).

3. Operatyvi ir tiksli mokesčių mokėtojų skolų apskaita.

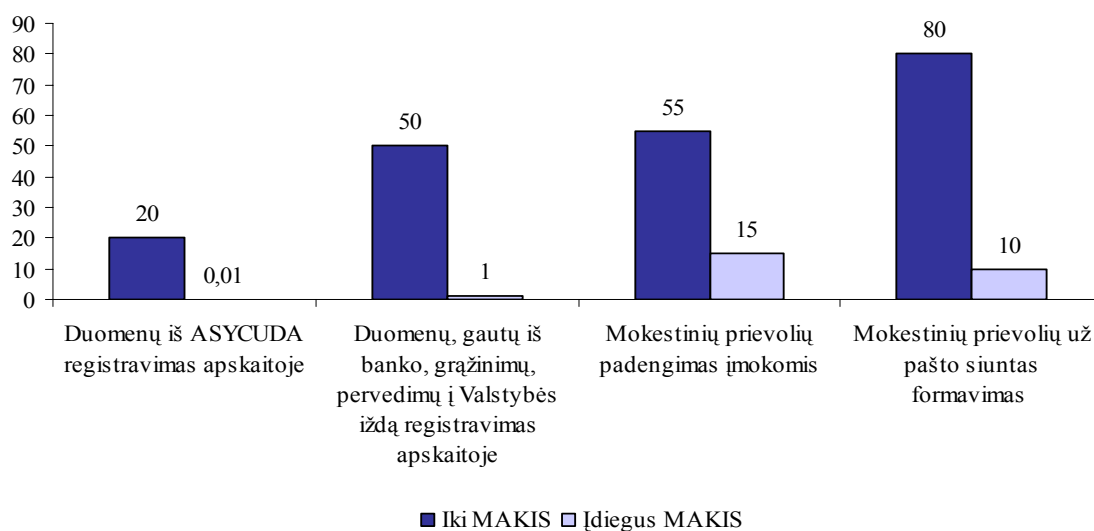
Mokesčių mokėtojų skolos buvo registruojamos pagal mokesčių mokėtojus kiekvienoje muitinėje atskirai, todėl susidarydavo situacija, kai mokesčių mokėtojas turėjo permokas vienoje TM, o skolas – kitose TM. Dabar skola muitinei kontroliuojama pagal asmens registravimo vietą, nepaisant to, kurioje TM skola registruota.

4. Gerokai sumažėjęs rankų darbas.

Įdiegus MAKIS, kai kuriose procedūrose (duomenų iš ASYCUDA registravimas apskaitoje ir duomenų, gautų iš banko, gražinimų, pervedimų į Valstybės išdą registravimas apskaitoje) beveik neliko rankų darbo ir gerokai jo sumažėjo atliekant mokestinių prievolių padengimą įmokomis: nuo 55 proc. iki 15 proc. (kiekvienoje TM skirtingai) (žr. 7 pav.).

7 pav. Rankų darbo apimties pokyčiai, proc.

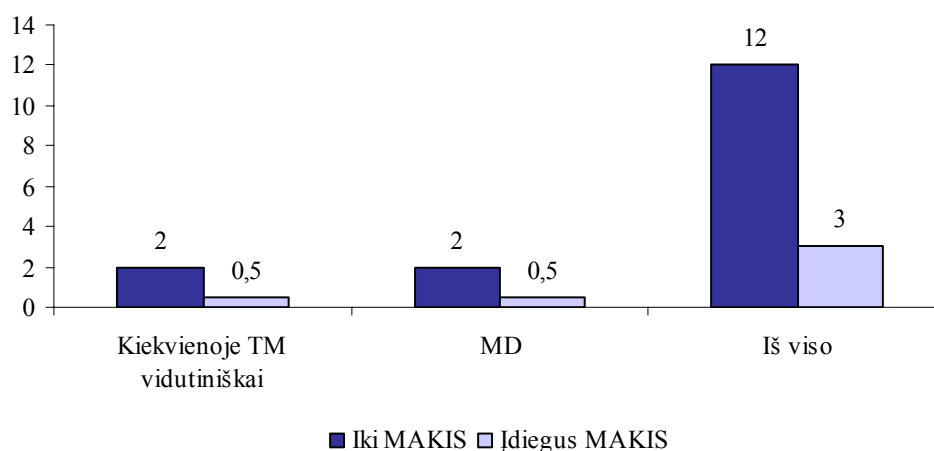

Šaltinis – Muitinės departamento pateikta informacija

5. Racionaliau panaudojami žmogiškieji ištekliai ir darbo laikas.

MAKIS įdiegimas turėjo įtakos žmogiškųjų išteklių poreikiui: TM apskaitą tvarkančių darbuotojų sumažėjo iki 60, t. y. 38 proc. Sumažėjo laiko sąnaudos, reikalingos duomenims apdoroti (pvz., Apyskaitos sudarymo) (žr. 8 pav.).

8 pav. Apyskaitos rengimo trukmės pokyčiai*

* Skaičiuojant vieno darbuotojo darbo dienomis
Šaltinis – Muitinės departamento pateikta informacija

1. Įdiegus muitinėje centralizuotą, kaupimo principu pagrįstą mokesčių apskaitos informacinę sistemą MAKIS, unifikOTOS ir supaprastintos apskaitos, ataskaitų rengimo ir keitimosi informacija procedūros ir jų kontrolės procesai, operatyvesnė ir tikslesnė mokesčių mokėtojų skolų apskaita, operatyvesnė ir išsamesnė vartotojams teikiama informacija, sumažėjo rankų darbo, racionaliau panaudojami žmogiškieji ištekliai ir darbo laikas.

2. Muitinės departamentas, rengdamas 2007–2009 m. valstybės kapitalo investicijų projektą „Muitinės finansinių išteklių, mokesčių ir apskaitos sistemų tobulinimas“, nepakankamai įvertino 2005 m. atlikto Integruotos maitinės informacinės sistemos programos audito rekomendacijas ir IVPK pastabas dėl investicinių projektų rengimo, todėl yra rizika, kad šis investicijų projektas nebus įgyvendintas pačiu efektyviausiu ir ekonomiškiausiu būdu.

3. Mūsų nuomone, kai kurie MAKIS vystymo, kurį Muitinės departamentas pradėjo vykdyti 2006 m., darbų etapai galėjo būti atlikti pagal 2001 m. rugsėjo 14 d. pasirašytą Integruotos maitinės informacinės sistemos taikomosios programinės įrangos diegimo ir integruoto duomenų perdavimo tinklo projektavimo sutartį. Minėtų darbų įtraukimas į MAKIS vystymo projektą rodo, kad sistemos kūrimo pradžioje galėjo būti suformuluoti nepakankamai tikslūs techniniai reikalavimai, dėl to galėjo nukentėti sukurto produkto kokybė.

4. Vykdamas MAKIS vystymo darbus, būtina numatyti ir įdiegti Apyskaitai rengti reikiamas programines priemones, kad keičiantis jos formoms nereikėtų reikšmingų sistemos pakeitimų, susijusių su papildomais finansiniais ištekliais, ir būtų galima atsisakyti rankų darbo ar maksimaliai sumažinti jo apimtį.

2. Apskaitos duomenų patikimumas

2.1. Mokestinių įplaukų registravimas apskaitoje

Muitinės administruojami muitai ir mokesčiai mokami tiesiai į Muitinės departamento surenkamąsias sąskaitas¹⁷. MAKIS sistemoje registruojamos įplaukos, susijusios su mokestinių prievolių muitinei vykdymu. Lėšų gavimo faktas pripažįstamas, kai lėšos yra Muitinės departamento surenkamosiose sąskaitose, gryniesi pinigai sumokėti muitinės kasoje arba įgaliotam priimti grynuosius pinigus muitinės pareigūnui.

MAKIS periodiškai gauna iš bankų informaciją apie mokėjimus ir pagal atsiųstą informaciją, pagal ją gautas sumas identifikuoja – t. y. nustato mokesčių mokėtoją ir įregistruoja mokėjimo dokumentą. Mokesčių mokėtojo skola ir mokėjimo dokumentas sulyginami ir įmoka (mokestis) užskaitomas (neužskaitomas) naudojant MAKIS programą. Sistema automatiškai atlieka atitinkamą dvejetainį įrašą. Mokesčių mokėtojo mokėjimo ir skolos dokumentų sulyginimas ir įmokų (mokesčių) užskaitymas gali būti atliekami rankiniu būdu, kai informacinė sistema kontroliuoja pareigūnų veiksmus, leisdama užskaityti tik tam tikrus dokumentus.

Audito metu, norėdami įsitikinti, kaip mokestinės įplaukos atspindėtos apskaitoje, atrankos būdu patikrinome, kaip mokesčių mokėtojų į Muitinės departamento surenkamąsias sąskaitas pervesti mokesčiai apskaitomi mokesčių mokėtojų skolų muitinei pagal įmokų rūšis sąskaitose. Neatitikimų nenustatyta.

2.2. Mokestinių įplaukų paskirstymas

Mokesčių administravimo įstatymo 84 str. numatyta, kad mokesčių mokėtojų sumokėtos sumos turi būti įskaitomos tokia tvarka, kaip mokėjimo nurodymuose nustato mokesčių mokėtojas, taip pat numatyta galimybė Vyriausybei muitinės administruojamiems mokesčiams nustatyti kitokią sumokėtų sumų įskaitymo tvarką. Tokia tvarka Vyriausybės nutarimu nepatvirtinta.

Atlikus audito testus nustatyta, kad mokesčių mokėtojų muitinei sumokėtos įmokos įskaitomos, vadovaujantis Mokesčių administravimo įstatymo 84 str. reikalavimais, pagal mokesčių mokėtojo mokėjimo nurodymuose pateiktus įmokų kodus tais atvejais, kai mokėjimo nurodymuose įmokų kodai sutampa su apskaitoje muitinės deklaracijos pagrindu registruotų mokestinių prievolių duomenimis apie mokėtinas sumas pagal įmokų kodus. Kitais atvejais, kai įmokų kodai mokėjimo

¹⁷ Nuo 2004 m. gegužės 1 d., vadovaujantis Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2004 m. balandžio 23 d. įsakymu Nr. 1B-388 „Dėl muitinės administruojamų importo ir eksporto muitų ir mokesčių sumokėjimo“, muitinės administruojami importo ir eksporto muitai ir mokesčiai mokami ne į teritorinių muitinių surenkamąsias sąskaitas, o į Muitinės departamento surenkamąsias sąskaitas.

nurodymuose nesutampa su apskaitoje registruotų mokesčių prievolių duomenimis apie mokėtinas sumas pagal įmokų kodus, muitinė juos vertina kaip neteisingai nurodytus ir, paskirstydama mokėjimus, vadovaujasi ne mokesčių mokėtojų mokėjimo nurodymuose nurodytais įmokų kodais, kaip reikalaujama Mokesčių administravimo įstatyme, o apskaitoje registruotų mokesčių prievolių duomenimis.

Kaupimo principo taikymas apskaitoje, kai, pateikus muitinės deklaraciją, užregistruojamos pajamos ir mokesčio mokėtojo skola muitinei, o gavus įmokas pirmiausia padengiamos anksčiausiai susidariusios skolos, padeda užtikrinti apskaitos duomenų teisingumą ir sudaro galimybę mokėjimo dokumentuose iš viso nenurodyti įmokų kodų ir gautas įplaukas su mažesnėmis laiko sąnaudomis apskaityti atitinkamose pajamų ir skolų sąskaitose. Auditorių nuomone, siekiant užtikrinti tinkamą teisinį reglamentavimą, remiantis Mokesčių administravimo įstatymo 84 str., tikslinga Vyriausybės nutarimu patvirtinti mokesčių mokėtojų sumokėtų sumų įskaitymo tvarką. Jos pagrindu galėtų būti Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2004 m. gegužės 28 d. įsakymu Nr. 1B-574 patvirtintos Mokesčių mokėtojo muitinei sumokėtų sumų įskaitymo taisyklės.

2.3. Muitinės administruojamų permokų užskaitymas Valstybinės mokesčių inspekcijos administruojamų mokesčių mokėtojų nepriemokoms dengti

Vadovaudamiesi finansų ministro įsakymu¹⁸ patvirtintomis taisyklėmis, kurias detalizuoja bendru VMI prie FM viršininko ir Muitinės departamento generalinio direktoriaus įsakymu¹⁹ patvirtinta Muitinės administruojamų mokesčių permokos įskaitymo kitų mokesčių nepriemokai padengti, taip pat kitų mokesčių permokos įskaitymo muitinės administruojamų mokesčių nepriemokai padengti taisyklių įgyvendinimo tvarka, mokesčių mokėtojai turi galimybę turima vieno mokesčių administratoriaus administruojamų mokesčių permoka padengti kito mokesčių administratoriaus administruojamų mokesčių nepriemoką.

Tiek muitinės, tiek VMI prie FM rengiamose Apyskaitose atsispindi tik į kiekvienos institucijos surenkamąsias sąskaitas įplaukusios ir į biudžetus ir fondus pervestos atitinkamų laikotarpių lėšos, o užskaitos įvertinamos teikiant duomenis Finansų ministerijai, vadovaujantis finansų ministro įsakymu patvirtintomis Analitinio darbo organizavimo ir nacionalinio biudžeto pajamų surinkimo ataskaitų pateikimo taisyklėmis²⁰.

¹⁸ 2004 m. gegužės 24 d. finansų ministro įsakymas Nr. 1K-199 „Dėl muitinės administruojamų mokesčių permokos įskaitymo kitų mokesčių nepriemokai padengti, taip pat kitų mokesčių permokos įskaitymo muitinės administruojamų mokesčių nepriemokai padengti taisyklių patvirtinimo“.

¹⁹ 2004 m. lapkričio 23 d. VMI prie FM viršininko ir Muitinės departamento generalinio direktoriaus įsakymas Nr. VA-182/1B-1042 „Dėl muitinės administruojamų mokesčių permokos įskaitymo kitų mokesčių nepriemokai padengti, taip pat kitų mokesčių permokos įskaitymo muitinės administruojamų mokesčių nepriemokai padengti taisyklių įgyvendinimo tvarkos patvirtinimo“.

²⁰ 2003 m. kovo 5 d. Lietuvos Respublikos finansų ministro įsakymas Nr. 1K-060 „Dėl analitinio darbo organizavimo ir nacionalinio biudžeto pajamų surinkimo ataskaitų pateikimo taisyklių patvirtinimo“.

2006 m. muitinė administruojamų mokesčių mokėtojų turėtomis permokomis 394 167 Lt užskaitė VMI administruojamų mokesčių mokėtojų nepriemokas. Atlikdami auditą išanalizavome konkrečius Vilniaus TM administruojamų permokų įskaitymo atvejus Vilniaus AVMI administruojamoms nepriemokoms dengti. Atlikus audito testus nustatyta, kad Vilniaus TM administruojamų mokesčių mokėtojų permokos įskaitytos Vilniaus AVMI administruojamų mokesčių mokėtojų nepriemokoms padengti vadovaujantis teisės aktais.

Atkreiptinas dėmesys, kad muitinės administruojami muitai ir mokesčiai, vadovaujantis Mokesčių administravimo, Biudžeto sandaros bei atitinkamų mokesčių įstatymais 100 proc. įskaitomi į valstybės biudžetą, tuo tarpu į VMI surenkamąsias sąskaitas sumokėtas gyventojų pajamų mokestis (toliau – GPM) paskirstomas į biudžetus ir fondus pagal teisės aktuose nustatytas proporcijas. Pagal atitinkamų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo 2 str.²¹, savivaldybių biudžetams 2006 m. patvirtinta GPM dalis – 49,83 proc., 2005 m. – 47,4 proc. nuo pajamų į nacionalinį biudžetą. Pagal šio įstatymo 6 str. ir Sveikatos draudimo įstatymo 15 str., 30 proc. GPM turi būti pervedama į Privalomojo sveikatos draudimo fondą.

Atlikdami auditą išanalizavome VMI prie FM ir Muitinės departamento Apyskaitų, Finansų ministerijos suvestinės Apyskaitos duomenis, informaciją, pateiktą viešai skelbiamose VMI administruojamų nacionalinio biudžeto pajamų surinkimo apžvalgose²² (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. Gyventojų pajamų mokesčio paskirstymas (tūkst. Lt)

Laikotarpis	Apyskaitos duomenys	GPM iš viso	GPM valstybės biudžetui	GPM savivaldybių biudžetams		GPM Sveikatos draudimo fondui
				Tiesiogiai	Per išdo sąsk.	
1	2	3	4	5	6	7
2005 m.	VMI prie FM	4 953 760,2	1 875 089,9	1 197 770,6	493 282,4	1 387 617,3
	Muitinės departamento	160,5	160,5			
	Finansų ministerijos suvestinė	4 953 920,7	1 875 250,4	1 197 770,6	493 282,4	1 387 617,3
2006 m.	VMI prie FM	5 625 009,6	2 038 352,9	1 463 599,1	557 262,3	1 565 795,3
	Muitinės departamento	52,0	52,0			
	Finansų ministerijos suvestinė	5 625 061,6	2 038 404,9	1 463 599,1	557 262,3	1 565 795,3

Šaltinis – Finansų ministerijos informacija

Finansų ministerijos Apyskaitoje pateikti duomenys apie GPM paskirstymą savivaldybių biudžetams ir fondams sutampa su atitinkamais VMI prie FM Apyskaitos duomenimis (žr. 5–7 st.). GPM dalis, tenkanti valstybės biudžetui, yra didesnė: 2005 m. – 160,5 tūkst. Lt, 2006 m. – 52,0 tūkst. Lt, t. y. tiek, kiek iš muitinės permokų užskaityta VMI administruojamoms GPM

²¹ 2005 m. gruodžio 8 d. Lietuvos Respublikos 2006 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas Nr. X-433, 2004 m. lapkričio 9 d. Lietuvos Respublikos 2005 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas Nr. IX-2550.

²² Šaltinis – VMI prie FM duomenys, prieiga per internetą <http://www.vmi.lt/lt/index.aspx?itemId=10121222>

nepriemokoms padengti (žr. 4 st.). Manome, kad GPM dalis, užskaityta iš muitinės administruojamų mokesčių permokų ir iš muitinės surenkamųjų sąskaitų pervesta į Valstybės išdo sąskaitą, liko nepaskirstyta teisės aktuose nustatytais proporcijomis Sveikatos draudimo fondui ir savivaldybių biudžetams.

Sveikatos draudimo fondas 2006 m. galėjo negauti apie 16 tūkst. Lt, 2005 m. – apie 48 tūkst. Lt. Savivaldybių biudžetams (įskaitant per Valstybės išdo sąskaitą) 2006 m. galėjo būti nepervesta apie 26 tūkst. Lt, 2005 m. – apie 76 tūkst. Lt.

Auditorių nuomone, tai sąlygojo, kad teisės aktuose nepakankamai aiškiai ir detaliai reglamentuoti muitinės administruojamų permokų, užskaitytų VMI administruojamoms GPM nepriemokoms dengti, paskirstymo biudžetams ir fondams bei duomenų pateikimo mokesčių administratorių Apyskaitose klausimai.

2.4. Mokestinių įplaukų pervedimas į valstybės biudžetą

Atrankos būdu patikrinus 2006 m. spalio, lapkričio ir gruodžio mėn. mokestinių įplaukų pervedimus į valstybės biudžetą, reikšmingų neatitikimų tarp šių laikotarpių įplaukų į bankų sąskaitas ir Apyskaitos duomenų nenustatyta.

Neatitikimų su Apyskaitoje pateiktais duomenimis nustatyta tais atvejais, kai mėnesio pirma diena sutampa su nedarbo diena: per tą dieną gautos įplaukos priskiriamos praėjusio mėnesio įplaukoms. Atsižvelgiant į tai, kad Apyskaitoje duomenys pateikiami didėjančia tvarka nuo metų pradžios, metinėje Apyskaitoje pateikti duomenys yra teisingi.

Pažanga

Nuo 2007 m. balandžio mėn., tais atvejais, kai mėnesio pirma diena sutampa su nedarbo diena, Muitinės departamentas parengia du mokėjimų į Valstybės išdo sąskaitą pavedimus: vienu mokėjimo pavedimu pveda pinigų sumą, įplaukusią į bankų surenkamąsias sąskaitas praėjusio mėnesio paskutinę dieną, kitu – pinigų sumą, įplaukusią einamojo mėnesio pirmąją dieną (įskaitant švenčių ir poilsio dienas).

Į Muitinės departamento surenkamąsias sąskaitas AB „Hansabankas“ ir AB DnB Nord bankuose mokesčių mokėtojų pervestos sumos, atėmus gražintas mokėtojams permokas ar kitas gražintinas sumas (toliau – gražinimai), į Valstybės išdą pervedamos kitą darbo dieną pagal teisės aktų reikalavimus. Tuo tarpu į Muitinės departamento surenkamąją sąskaitą Medicinos banke mokesčių mokėtojų pervestų dienos įplaukų sumos, atėmus gražinimus, nesutampa su pervestomis į Valstybės išdą sumomis, t. y. iš šio banko sąskaitos pervedamos išdui sumos apskaičiuojamos atsižvelgiant į šią ir kitas surenkamąsias sąskaitas pervestų piniginių užstatų²³ sumų pokytį. Piniginių užstatų, mokamų į visas Muitinės departamento surenkamąsias sąskaitas, sąlyginio

²³ Viena iš muitinėje taikomų vienkartinį garantijų formų yra piniginis užstatas, kuris nustatyta tvarka turi būti sumokėtas į Muitinės departamento surenkamąją sąskaitą. Šaltinis: 2004 m. balandžio 2 d. Muitinės departamento generalinio direktoriaus įsakymas Nr. 1B-293 „Dėl vienkartinės garantijos naudojimo muitinėje taisyklių patvirtinimo“.

perkėlimo į Medicinos banko sąskaitą ir jų pokyčio priskyrimo valstybės biudžeto pajamoms klausimai teisės aktais neregamentuoti.

Teisės aktuose²⁴ neapibrėžta sąvoka „Įplaukos“, todėl neaišku, ar Apyskaitos 71 eilutėje „Iš viso įplaukų“ turi būti nurodoma bendra į mokesčių administratorių surenkamąsias sąskaitas įplaukusių lėšų suma, ar į surenkamąsias sąskaitas įplaukusių ir valstybės biudžetui priskirtinų mokesčių suma. Auditorių nuomonė sutampa su Muitinės departamento nuomone, kad įplaukomis laikoma valstybės biudžetui priskirtinų mokesčių, įplaukusių į surenkamąsias sąskaitas, suma. Vis dėlto manome, kad piniginių užstatų priskyrimo (nepriskyrimo) valstybės biudžeto įplaukoms klausimai turėtų būti aiškiai reglamentuoti.

5. Muitinėje taikoma kaupimo principu pagrįsta mokesčių apskaitos sistema sudaro galimybę atsisakyti reikalavimo mokėjimo dokumentuose nurodyti įmokų kodus. Todėl, auditorių nuomone, siekiant užtikrinti tinkamą teisinį reglamentavimą, tikslinga Vyriausybės nutarimu patvirtinti mokesčių mokėtojų sumokėtų sumų įskaitymo tvarką, kurios pagrindas galėtų būti Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2004 m. gegužės 28 d. įsakymu Nr. 1B-574 patvirtintos Mokesčių mokėtojo muitinei sumokėtų sumų įskaitymo taisyklės.

6. Muitinė administruojamų mokesčių permokas VMI administruojamoms nepriemokoms padengti užskaito pagal teisės aktų reikalavimus, tačiau yra rizika, kad GPM dalis, užskaityta iš muitinės administruojamų mokesčių permokų ir iš Muitinės departamento surenkamųjų sąskaitų, pervesta į Valstybės išdo sąskaitą, lieka nepaskirstyta teisės aktuose nustatytais proporcijomis Sveikatos draudimo fondui ir savivaldybių biudžetams. Teisės aktuose nepakankamai aiškiai ir detalčiai reglamentuoti muitinės administruojamų permokų, užskaitytų VMI administruojamoms GPM nepriemokoms dengti, paskirstymo biudžetams ir fondams bei duomenų pateikimo mokesčių administratorių Apyskaitose klausimai.

7. Į valstybės biudžetą mokestinės įplaukos pervedamos visos ir reikiamu laiku. Apyskaitos rengimą reglamentuojančiuose teisės aktuose nepakankamai aiškiai apibrėžta sąvoka „Įplaukos“ ir piniginių užstatų priskyrimo valstybės biudžeto įplaukoms klausimai.

²⁴2003 m. sausio 29 d. finansų ministro įsakymas Nr. 1K-019 „Dėl mokesčių ir kitų įmokų į valstybės biudžetą ir savivaldybių biudžetus apyskaitos“, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. gegužės 14 d. nutarimas Nr. 543 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų sudarymo ir vykdymo taisyklių patvirtinimo“ ir kt.

3. Vidaus kontrolė ir rizikos valdymas

3.1. Vidaus kontrolės vertinimas

Audito metu, siekiami nustatyti, kokios vidaus kontrolės procedūros taikomos tvarkant mokesčių apskaitą, pervedant lėšas į Valstybės išdą, rengiant Apyskaitą, stebėjome bankų išrašų tvarkymo, Apyskaitos sudarymo, Didžiosios knygos įrašų bei MAKIS ir ASYCUDA duomenų koregavimo procedūras ir įsitikinome, kad, vykdant minėtas funkcijas, yra taikomos šios kontrolės procedūros:

3 lentelė. Mokesčių apskaitos ir apyskaitos rengimo kontrolės procedūros

Kontrolės sritis	Kontrolės procedūra	Periodiškumas
Gautų kasdieninių įplaukų kontrolė	Elektroninio banko išrašo ir realiu mokėjimo laiku atėjusios informacijos iš banko sulyginimas. Įmokų pagal originalius (popierinius) banko išrašus kontrolė, rengiant surinktų įmokų ataskaitą. Duomenų apie įplaukas į bankų sąskaitas sutikrinimas su įplaukų sumomis po paskirstymo pagal teritorines muitines, rengiant operatyvinių duomenų apie kasdienes muitinės įplaukas ataskaitas.	Kiekvieną darbo dieną MAKIS priemonėmis Kiekvieną darbo dieną rankiniu būdu Kiekvieną darbo dieną rankiniu būdu
Įplaukų pervedimo į Valstybės išdą kontrolė	Į Valstybės išdą pervedtų lėšų tikrinimas su originaliais banko išrašais, rengiant pervedtų į Valstybės išdą lėšų ataskaitą. Pervedtų į Valstybės išdą sumų patikrinimas sulyginant jas su įplaukų, atliktų grąžinimų ir užstatų duomenimis.	Kiekvieną darbo dieną rankiniu būdu Kiekvieną darbo dieną rankiniu būdu
Permokų ir nepriemokų įskaitymo į (iš)VMI kontrolė	Iš VMI įskaitytų mokesčių permokų kontrolė, vykdoma sulyginant MAKIS duomenis su iš VMI gautais duomenimis (tikrinama su FM duomenimis). VMI nepriemokoms dengti įskaitytų muitinės administruojamų mokesčių sumų kontrolė, lyginant FM duomenis. Permokų įskaitymo VMI administruojamų mokesčių nepriemokoms padengti kontrolė, lyginant MAKIS apskaitos duomenis su TM sprendimų grąžinti (įskaityti) mokesčio permoką (skirtumą) duomenimis.	Kiekvieną darbo dieną rankiniu būdu Kiekvieną darbo dieną rankiniu būdu Kiekvieną mėnesį, prieš sudarant Apyskaitą, rankiniu būdu
Apyskaitos sudarymo kontrolė	Dvejybinio įrašo teisingo įvedimo kontrolė, patikrinant muitinės administruojamų prievolinių skolų ir valstybės biudžeto mokesčių pajamų sąskaitų įrašų atitikimą. Mokesčių pajamų užregistravimo apskaitoje teisingumo tikrinimas, sulyginant MAKIS ir ASYCUDA duomenis. Pagal MAKIS suformuotą klaidų sąrašą tikrinama, ar Didžiosios knygos sąskaitose pateikti duomenys yra teisingi. Sudarant mokesčių balansą, atliekama mokesčių prievolių analizė ir klaidų taisymas, vadovaujantis	Nuolat kiekvieną mėnesį, sudarant Apyskaitą, programinėmis priemonėmis Kiekvieną mėnesį, programinėmis priemonėmis Pasibaigus ataskaitiniam mėnesiui, rankiniu būdu Esant poreikiui, rankiniu būdu

	apskaitos principais.	
Automatiškai nuolat vykdoma kontrolė MAKIS priemonėmis	Dokumentų įvedimo apribojimai pagal MAKIS nustatytus duomenų korektiškumo (logiškumo) reikalavimus.	Nuolat
	Įregistruotų mokesčių prievolių padengimo kontrolė pagal MAKIS nustatytus reikalavimus.	Nuolat
	Ataskaitų formavimo kontrolė pagal MAKIS nustatytus reikalavimus.	Nuolat

Šaltinis – Muitinės departamento pateikta informacija

Pažymėtina, kad ne visos MAS darbuotojų faktiškai vykdomos mokesčių apskaitos ir Apyskaitos rengimo kontrolės procedūros reglamentuotos vidaus teisės aktais. Neapibrėžta Kauno TM pareigūnų, faktiškai vykdančių neidentifikuotų įmokų sąskaitos tvarkymo, duomenų suvedimo į MAKIS funkcijos, atsakomybė, nenumatytos procedūros šių funkcijų vykdymo kontrolei užtikrinti.

Auditorių nuomone, didelė pažanga, kad muitinėje įdiegus MAKIS beveik visos mokesčių apskaitos bei ataskaitų rengimo procedūros yra automatizuotos, tačiau MAKIS generuojamos Apyskaitos forma finansų ministro įsakymu patvirtinta 2003 metais²⁵ (t. y. MAKIS įdiegimo metu), neatitinka aktualios formos²⁶. Duomenys į šiuo metu aktualios Apyskaitos formos atitinkamas eilutes iš MAKIS sugeneruotos ataskaitos perkeliama rankiniu būdu. Manome, kad tokiu būdu rengiant Apyskaitą yra didesnė klaidų rizika, be to, rankiniu būdu atliekamų operacijų kontrolės procedūros neregamentuotos vidaus teisės aktais.

Manome, kad vykdant MAKIS plėtrą būtina numatyti ir įdiegti Apyskaitai rengti reikalingas programines priemones, kad dėl Apyskaitos formų kaitos nereikėtų reikšmingų sistemos pakeitimų, susijusių su papildomais finansiniais ištekliais, ir būtų galima atsisakyti rankų darbo ar bent maksimaliai sumažinti jo apimtį.

Auditorių nuomone, atsižvelgiant į muitinei keliamus naujus, su naryste ES susijusius reikalavimus, siekiant, kad mokesčių apskaitos ir kontrolės funkcijos būtų atliekamos nenutrūkstamai ir laiku, būtų sustiprintas metodinis vadovavimas, užtikrinta pakankama vidaus kontrolė mokesčių apskaitos srityje, Muitinės departamentui tikslinga įvertinti MAS darbuotojų darbo krūvį ir svarstyti klausimą dėl skyriaus stiprinimo žmogiškaisiais ištekliais.

3.2. Rizikos valdymas

Muitinės departamentas, atsakydamas į pateiktus klausimus apie rizikos valdymo mokesčių prievolių formavimą, mokesčių įplaukų apskaitą, paskirstymą ir atskaitomybės sudarymą, nurodė, kad mokesčių prievolių formavimo, mokesčių įplaukų apskaitos, paskirstymo

²⁵ Lietuvos Respublikos finansų ministro 2003 m. sausio 29 d. įsakymas Nr. 1K-019 „Dėl mokesčių ir kitų įmokų į valstybės biudžetą ir savivaldybių biudžetus apyskaitos“.

²⁶ Lietuvos Respublikos finansų ministro 2003 m. sausio 29 d. įsakymas Nr. 1K-019 „Dėl mokesčių ir kitų įmokų į valstybės biudžetą ir savivaldybių biudžetus apyskaitos“, įsakymai dėl Apyskaitos formos pakeitimo: 2004 m. sausio 23 d. įsakymas Nr. 1K-022, 2004 m. gegužės 18 d. įsakymas Nr. 1K-192; 2005 m. vasario 10 d. įsakymas Nr. 1K-050; 2005 m. gruodžio 30 d. įsakymas Nr. 1K-407; 2006 m. gruodžio 27 d. įsakymas Nr. 1K-427.

ir atskaitomybės sudarymo srityse yra identifikuoti rizikos veiksniai, kuriems taikomos atitinkamos rizikos poveikio mažinimo priemonės:

4 lentelė. Rizikos valdymas mokesčių apskaitos ir atskaitomybės srityse

Eil. Nr.	Rizikos veiksnys	Rizikos poveikio mažinimo priemonė
1.	Duomenų įvedimas į MAKIS rankiniu būdu.	Tikrinamos rankiniu būdu įvestos mokesstinės prievolės.
2.	Bankų informacinių sistemų ir MAKIS ryšio sutrikimai, perduodant pranešimus apie atliktas operacijas.	Atskirų pranešimų apie atliktas operacijas ir e. banko išrašo palyginimai. Bankų debeto ir kredito sąskaitų išrašų sulyginimas su MAKIS duomenimis. Darant pavedimus Valstybės išdui, palyginami duomenys, suformuoti apskaitoje skirtingais pjūviais.
3.	Klaidingas įplaukų priskyrimas mokesčiams dėl neteisingai nurodytų įmokų kodų.	Atliekami mokesčių prievolių MAKIS ir ASYCUDA sistemose palyginimai.

Šaltinis – Muitinės departamento pateikta informacija

Muitinėje įgyvendinamos rizikos poveikio mažinimo priemonės²⁷ yra tinkamos minimizuoti nustatytas rizikas, tačiau, siekiant tobulinti rizikos valdymo procesus, juos tikslinga reglamentuoti vidaus administraciniais teisės aktais.

8. Vertinant vidaus kontrolės procedūras mokesčių apskaitos, lėšų pervedimo Valstybės išdui bei Apyskaitos rengimo srityse, nustatyti šie pagrindiniai trūkumai:

- ne visos MAS darbuotojų faktiškai vykdomos mokesčių apskaitos ir Apyskaitos rengimo kontrolės procedūros reglamentuotos vidaus teisės aktais;
- nereglamentuotos muitinės pareigūnų, rengiančių Apyskaitą, rankiniu būdu atliekamų operacijų kontrolės procedūros, todėl yra rizika, kad pasikeitus darbuotojams, šios procedūros gali būti nevykdomos ar blogai vykdomos.

9. Rizikos veiksniai mokesčių prievolių formavimo, mokesčių įplaukų apskaitos, paskirstymo ir atskaitomybės sudarymo srityse identifikuoti, taip pat įgyvendinamos rizikos poveikio mažinimo priemonės, tačiau tobulinant rizikos valdymo procesus, juos tikslinga reglamentuoti vidaus administraciniais teisės aktais.

²⁷ Skolininkų sąrašas; rankiniu būdu įvestų mokesčių prievolių tikrinimas; ataskaitų formavimas automatinio būdu pagal nustatytas taisykles; balansas; mokesčių prievolių MAKIS ir ASYCUDA sistemose palyginimai; atskirų transakcinių pranešimų ir e. banko išrašo palyginimai; bankų debeto ir kredito sąskaitų MAKIS ir popieriniuose išrašuose sutikrinimas; darant pavedimus išdui, palyginami duomenys suformuoti MAKIS skirtingais pjūviais, debeto ir kredito sąskaitų lyginimai.

4. Mokesčių apskaitos ir apyskaitos rengimo procedūrų teisinis reglamentavimas

4.1. Muitinės veiklos teisinis reglamentavimas mokesčių apskaitos srityje

Centralizavus muitinės administruojamų mokesčių apskaitą, iš esmės pasikeitė funkcijų pasiskirstymas tarp centrinio mokesčių administratoriaus (Muitinės departamento) bei vietos mokesčių administratorių (teritorinių muitinių), nes dalį vietos administratoriaus funkcijų²⁸ perėmė centrinis mokesčių administratorius, tačiau Mokesčių administravimo įstatymo 26 str. šios funkcijos numatytos tik vietos mokesčių administratoriui.

Auditorių nuomone, minėtos funkcijos turi būti numatytos Mokesčių administravimo įstatyme, tai užtikrintų tinkamą teisinį faktiškai vykdomų funkcijų reglamentavimą.

Išnagrinėjus muitinės struktūrą, Muitinės departamento ir jo padalinių nuostatus ir faktiškai atliekamas funkcijas, nustatyta, kad už mokesčių apskaitą, atskaitomybės sudarymą atsakingi Muitinės departamento MAS²⁹ ir teritorinių muitinių MAIS.

Muitinės departamento nuostatuose nenumatytos tokios svarbios funkcijos, kaip mokesčių apskaitos organizavimas, metodinis vadovavimas bei dalies mokesčių apskaitos ir atskaitomybės rengimo procedūrų vykdymas (lėšų paskirstymas ir pervedimas į valstybės pajamų surenkamąją sąskaitą, permokėtų mokesčių grąžinimas asmenims, ataskaitų apie mokestines pajamas ir kitų duomenų teikimas Finansų ministerijai).

Detalesnės mokesčių apskaitos, mokestinių įplaukų tvarkymo, pervedimo į valstybės išdą funkcijos numatytos MAS nuostatuose (žr. 5 priedą), tačiau juose nenumatyta Apyskaitos rengimo funkcija.

Muitinės departamento generalinis direktorius, siekdamas racionaliau panaudoti žmogiškuosius išteklius, savo įsakymu³⁰ Kauno TM delegavo dalį Muitinės departamento funkcijų, tačiau Kauno TM faktiškai vykdomos neidentifikuotų įmokų sąskaitos tvarkymo, duomenų suvedimo į MAKIS funkcijos nenumatytos nei Kauno TM, nei Kauno TM MAIS nuostatuose.

²⁸ Bankų išrašų tvarkymo, įmokų paskirstymo, mokesčių permokų bei kitų grąžintinų sumų mokesčių mokėtojams grąžinimo pagal teritorinių muitinių sprendimus.

²⁹ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2001 m. liepos 19 d. įsakymas „Dėl Muitinės departamento mokesčių administravimo skyriaus nuostatų patvirtinimo“ (2005 m. kovo 31 d. įsakymo Nr. 1B-232 redakcija).

³⁰ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2005 m. balandžio 29 d. įsakymas Nr. 1B-309 „Dėl dalies centralizuotų funkcijų perdavimo Kauno teritorinei muitinei“.

Pažanga

2007 m. gegužės 22 d. Kauno TM viršininko įsakymu Nr. 3B-406 „Dėl Mokesčių apskaitos ir išieškojimo skyriaus nuostatų ir pareigybių aprašymų papildymo“ papildyti Kauno TM MAIS nuostatai ir šio skyriaus vyresniojo inspektoriaus pareigybės aprašymas, numatant juose mokesčių apskaitos ir kontrolės informacinės sistemos neidentifikuotų ar nepriskirtų įplaukų tvarkymo funkcijas.

2007 m. birželio 26 d. Muitinės departamento generalinio direktoriaus įsakymu Nr. 1B-462 „Dėl Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2001 m. liepos 19 d. įsakymo Nr. 428 „Dėl Muitinės departamento Mokesčių administravimo skyriaus nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“ papildyti MAS nuostatai, numatant Apskaitos rengimo ir teikimo Finansų ministerijai funkciją.

4.2. Mokesčių apskaitos ir Apskaitos rengimo procedūrų teisinis reglamentavimas

Pagrindinis vidaus dokumentas, reglamentuojantis muitinės administruojamų valstybės biudžeto pajamų, taip pat muitinės administruojamų Europos Bendrijų nuosavų išteklių apskaitą – MAS parengtas Lietuvos Respublikos muitinės administruojamų biudžeto mokestinių pajamų apskaitos ir atskaitomybės vadovas (toliau – Vadovas). Vadovo 124. p nurodyta, kad šio Vadovo nuostatų privalo laikytis visi Lietuvos Respublikos muitinės pareigūnai, administruojantys biudžeto mokestines pajamas.

Muitinės administruojamų mokestinių pajamų pervedimo į Valstybės išdą ir permokų gražinimo mokesčių mokėtojams procedūros aprašytos Muitinės administruojamų mokesčių ir kitų įmokų pervedimo į valstybės išdą ir mokesčių mokėtojams (grąžinimai) funkcijos aprašyme.

Apskaitos rengimo tvarka ir kontrolės procedūros nustatytos Mokesčių ir kitų įmokų į valstybės biudžetą Apskaitos pildymo ir pateikimo instrukcijoje, Mokesčių ir kitų įmokų į valstybės biudžetą apskaitos sudarymo kontrolės taisyklėse. Šiuose dokumentuose nustatyta, kokia tvarka, kokias kontrolės procedūras turi atlikti MAS atsakingi pareigūnai, rengdami mokėjimų nurodymus pervesti į Valstybės išdą valstybės biudžetui priskirtinas pinigines lėšas ir rengdami Apskaitą.

Visi minėti MAS parengti dokumentai, reglamentuojantys mokesčių apskaitą ir atskaitomybės sudarymą ir privalomi visiems muitinės pareigūnams, nepatvirtinti Muitinės departamento generalinio direktoriaus įsakymais.

10. Atsižvelgiant į tai, kad centralizavus mokesčių apskaitos funkcijas, Muitinės departamentas (centrinis mokesčių administratorius) vykdo daugiau funkcijų nei numatyta Mokesčių administravimo įstatymo 25 str., tikslinga inicijuoti šio įstatymo pakeitimą.

11. Muitinės departamento nuostatuose nenumatytos mokesčių apskaitos organizavimo, metodinio vadovavimo bei mokesčių apskaitos ir atskaitomybės rengimo funkcijos.

12. Atsižvelgiant į tai, kad mokesčių apskaitą ir atskaitomybę reglamentuojantys dokumentai privalomi visiems muitinės pareigūnams, juos turėtų tvirtinti Muitinės departamento generalinis direktorius.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Apibendrinančios išvados

Dėl muitinės mokesčių apskaitos sistemos patikimumo ir efektyvumo

1. Mokesčių apskaitos ir kontrolės informacinė sistema (MAKIS) yra patikima, išskyrus kai kuriuos pastebėjimus dėl duomenų suvedimo laiko kontrolės, duomenų apsaugos, rankų darbo rengiant Apyskaitą ir informacijos pateikimo laiko (1.2 dalis).

2. Muitinėje įdiegus centralizuotą, kaupimo principu pagrįstą mokesčių apskaitos informacinę sistemą, unifikuotos ir supaprastintos apskaitos, ataskaitų rengimo ir keitimosi informacija procedūros ir jų kontrolės procesas, operatyviau tvarkoma mokesčių mokėtojų skolų apskaita, vartotojams teikiama išsamesnė ir operatyvesnė informacija, sumažėjo rankų darbo, racionaliau panaudojami žmogiškieji ištekliai ir darbo laikas (1.3 dalis).

3. Muitinės departamentas, rengdamas 2007–2009 m. valstybės kapitalo investicijų projektą „Muitinės finansinių išteklių, mokesčių ir apskaitos sistemų tobulinimas“, neatliko investicijų atsipirkimo analizės, nenurodė vertinimo kriterijų, projekto užduočių kiekvienam laikotarpiui ir siekiamų rezultatų (1.2 dalis).

4. MAKIS kūrimo pradžioje dėl nepakankamai tiksliai suformuluotų techninių reikalavimų mokesčių apskaitos informacinei sistemai ir dėl Muitinės departamentui nepalankiomis sąlygomis sudarytos sutarties galėjo nukentėti sukurto produkto kokybė. Kai kurie 2006 m. pradėti MAKIS vystymo darbai galėjo būti atlikti pagal 2001 m. rugsėjo 14 d. pasirašytą Integruotos muitinės informacinės sistemos taikomosios programinės įrangos diegimo ir integruoto duomenų perdavimo tinklo projektavimo sutartį (1.2 dalis).

Dėl Apyskaitos duomenų patikimumo

5. Mokestinės įplaukos į valstybės biudžetą 2006 m. buvo pervedamos visos ir reikiamu laiku, o muitinės administruojamų mokesčių permokos VMI administruojamoms nepriemokoms padengti užskaitomos laikantis teisės aktų reikalavimų (2.3 dalis).

Dėl vidaus kontrolės ir rizikos valdymo

6. Įvertinus vidaus kontrolės procedūras mokesčių apskaitos, lėšų pervedimo Valstybės išdui bei Apyskaitos rengimo srityse, nustatyta keletas trūkumų, tačiau jie neturi reikšmingos įtakos Apyskaitos duomenų patikimumui (3.1 dalis).

7. Nustatyti rizikos veiksniai mokestinių prievolių formavimo, mokestinių įplaukų apskaitos, paskirstymo ir atskaitomybės sudarymo srityse, įgyvendinamos tinkamos rizikos poveikio mažinimo priemonės, tačiau tobulinant rizikos valdymo procesus, tikslinga juos reglamentuoti vidaus administraciniais teisės aktais (3.2 dalis).

Dėl mokesčių apskaitos ir Apyskaitos rengimo procedūrų teisinio reglamentavimo

8. Nustatyti kai kurie teisinio reglamentavimo trūkumai mokesčių apskaitos ir Apyskaitos rengimo srityse:

- Mokesčių administravimo įstatyme nereglementuotos Muitinės departamento atliekamos funkcijos mokesčių apskaitos srityje (4.1 dalis).
- Muitinės departamento nuostatuose nenumatytos mokesčių apskaitos organizavimo, metodinio vadovavimo bei mokesčių apskaitos ir atskaitomybės rengimo funkcijos. (4.1 dalis).
- Teisės aktuose nepakankamai aiškiai ir detalai reglamentuoti muitinės administruojamų permokų, užskaitytų VMI administruojamoms GPM nepriemokoms dengti, paskirstymo biudžetams ir fondams bei duomenų pateikimo mokesčių administratorių Apyskaitose, įplaukų priskyrimo valstybės biudžetui klausimai (2.3, 2.4 dalys).
- Dalis dokumentų, reglamentuojančių mokesčių apskaitą ir atskaitomybės sudarymą ir privalomų visiems muitinės pareigūnams, nepatvirtinti Muitinės departamento generalinio direktoriaus (4.2 dalis).

Rekomendacijos

Finansų ministerijai

1. Atsižvelgiant į vykdomą viešojo sektoriaus apskaitos reformą bei į Muitinės departamento atliekamas funkcijas mokesčių apskaitos srityje, inicijuoti Mokesčių administravimo įstatymo pakeitimus dėl centrinio ir vietos mokesčių administratorių vykdomų mokesčių apskaitos funkcijų, taip pat papildyti Muitinės departamento nuostatus faktiškai vykdomomis mokesčių apskaitos organizavimo, metodinio vadovavimo bei mokesčių apskaitos ir atskaitomybės rengimo funkcijomis.

2. Parengti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo projektą dėl mokesčių mokėtojų muitinei sumokėtų mokesčių įskaitymo tvarkos.

3. Detaliau reglamentuoti Apyskaitos rengimo procedūras. Atsižvelgiant į tai, kad Apyskaitos formų keitimas yra susijęs su naudojamų informacinių sistemų pertvarkymu, kuriam būtini papildomi finansiniai ištekliai, parengti suinteresuotų vartotojų poreikius atitinkančią, unifikuotą, ilgalaikiam naudojimui pritaikytą Apyskaitos formą.

Muitinės departamentui

4. Rengiant informacinių sistemų kūrimo, vystymo projektus, vertinti investicijų pagrįstumą ir atsiperkamumą, įtaką muitinės veiklos efektyvumo rodikliams ir valstybės biudžeto išlaidoms.

5. Vykdamas MAKIS plėtrą, sukurti ir įdiegti Apyskaitai rengti reikiamas programines priemones, kad dėl Apyskaitos formų kaitos nereikėtų reikšmingų sistemos pakeitimų, susijusių su papildomais finansiniais ištekliais, ir būtų galima atsisakyti rankinio darbo ar maksimaliai sumažinti jo apimtį.

6. Reglamentuoti rizikos valdymo procesus ir vidaus kontrolės procedūras mokesčių apskaitos ir atskaitomybės sudarymo srityse. Muitinės departamento generalinio direktoriaus įsakymais patvirtinti teisės aktus, reglamentuojančius mokesčių apskaitos tvarkymą ir Apyskaitos sudarymą.

Valstybės kontrolės
6-ojo audito departamento direktorė

Jolita Korzunienė

Vyriausioji valstybinė auditorė

Birutė Žąsinienė

Valstybinio audito ataskaitos kopijos pateiktos Lietuvos Respublikos Seimo Audito komitetui (1 egz.) ir Lietuvos Respublikos finansų ministerijai (1 egz.).

PRIEDAI

Valstybinio audito ataskaitos
„Mokesčių ir įmokų į biudžetus
apyskaitos sudarymo Muitinės
departamente vertinimas“
1 priedas

Ataskaitoje vartojamų sutrumpinimų ir sąvokų paaiškinimas

Apyskaita – Mokesčių ir kitų įmokų į biudžetus ir fondus apyskaita (forma 1-VP), patvirtinta Lietuvos Respublikos finansų ministro 2003 m. sausio 29 d. įsakymu Nr. 1K-019 (Lietuvos Respublikos finansų ministro 2005 m. gruodžio 30 d. įsakymo Nr. 1K-407 redakcija)

ES – Europos Sąjunga

EK – Europos Komisija

VMI – Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos ir 10 - ies apskričių valstybinės mokesčių inspekcijos

VMI prie FM – Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos

Muitinė – muitinės įstaigų, atsakingų už muitų teisės aktų įgyvendinimą, visuma (Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, teritorinės muitinės ir specialiosios muitinės įstaigos)

Muitinės departamentas – Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos

IVPK – Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės

MAS – Muitinės departamento mokesčių administravimo skyrius

MAIS – teritorinės muitinės Mokesčių apskaitos ir išieškojimo skyrius

BAD – bendrasis administracinis dokumentas (muitinės deklaracija)

IS – informacinė sistema

MIS – muitinės informacinė sistema

MAKIS – mokesčių apskaitos ir kontrolės informacinė sistema

ASYCUDA – importo / eksporto BAD rinkinių apdorojimo informacinė sistema

PVM – pridėtinės vertės mokestis

TM – teritorinė muitinė

GPM – gyventojų pajamų mokestis

Valstybinio audito ataskaitos
 „Mokesčių ir įmokų į biudžetus
 apyskaitos sudarymo Muitinės
 departamente vertinimas“
 2 priedas

MAKIS kūrimo etapai, jų įvykdymo terminai ir kainos

Doku- mentas	Etapo rezultatas	Etapo numatyta kaina Lt*	Planuotas įvykdymo terminas	Faktinė įvykdymo data	Vėlavimas, dienomis
D1.7.1 D1.7.2 D1.7.3 D1.7.4	Analizės apžvalginės ataskaitos turinys Analizės apžvalginė ataskaita „Projekto darbų tvarka“ visam likusiam laikotarpiui Projekto „Sąlygos ir nuostatos“ visam likusiam laikotarpiui	642 568			
D1.7.5 D1.7.6	Projekto planavimas Rinkoje egzistuojančių sprendimų analizės ataskaita	370 455			
D1.7.8	MAKIS projekto planavimo dokumentas	222 374	2003-01-06	2003-10-27	82
D1.7.9	MAKIS detalus projektas: esamos padėties aprašymas	358 808	2003-01-14	2003-12-19	35
D1.7.10	MAKIS detalus projektas: siekiamos padėties aprašymas	435 369	2003-02-15	2004-01-01	15
D1.7.11	MAKIS detalus projektas: techninės- funkcinės specifikacijos patvirtinimas	2 793 898	2004-01-01	2004-05-31	180
D1.7.12	MAKIS priėmimo testų plano patvirtinimas	230 000	2004-02-12	2004-05-31	109
D1.7.13	MAKIS techninės specifikacijos patvirtinimas	543 648	2004-04-14	2004-09-30	169
D1.7.14	Įdiegta ir sukonfigūruota MAKIS pirmoji versija	2 754 480	2004-04-30	2004-09-30	153 d.
D1.7.15	Įdiegta ir sukonfigūruota MAKIS galutinė versija	1 377 240	2004-07-13	2006-07-03	720
D1.7.16	MAKIS sistemos techninės priežiūros atlikimo procedūra	200 000	2004-06-14 – 2005-07-13	2004-09-03	49
D1.7.17	MAKIS sistemos techninės priežiūros atlikimas	1 957 131	2004-12-12	2004-12-31	49
	mySAPcom Programinės įrangos licencijos (25 vnt.) ir 12 mėn. techninė mySAPcom licencijų priežiūra	479 723			
Iš viso		12 365 694			

* Sumos nurodytos be PVM. Iš viso su PVM už MAKIS sukūrimą sumokėta 14,6 mln. Lt.

Valstybinio audito ataskaitos
 „Mokesčių ir įmokų į biudžetus apyskaitos
 sudarymo Muitinės departamente vertinimas“
 3 priedas

MAKIS vystymo etapai ir Muitinės departamento informacija dėl vystymo pagrįstumo

Darbu paketo Nr.	Darbu paketas	Darbu paketo kaina Lt (su PVM)	Aprašymas	MD komentaras dėl MAKIS plėtros tikslingumo
DP2.1	SAP platformos, kurioje realizuotas MAKIS migravimas iš esamų tarnybinių stočių į MAKIS techninėje specifikacijoje numatytas stotis.	164 256,55	Bus atliktas MAKIS techninėje specifikacijoje numatytas SAP platformos, kurioje realizuotas MAKIS, migravimas, apimantis SAP aplinkos perkėlimą iš Windows 2003 operacinės sistemos į HP UX 11i operacinę sistemą HP SuperDome tarnybinėje stotyje ir MAKIS kokybės užtikrinimo aplinkos (QAS) bei produktyvios aplinkos (PRD) perkėlimą į HP SuperDome tarnybinę stotį.	Dėl užtrukusių viešųjų pirkimų procedūrų, pavėluotai buvo pateikta būtina MAKIS kūrimo metu suprojektuota HP SuperDome centrinė infrastruktūra. Siekiant įvykdyti projektui išskeltus uždavinius iki įstojimo į ES datos, priimtas sprendimas diegti sistemą laikinoje infrastruktūroje. Iki šiol naudojamos MAKIS kokybės tarnybinė stotis (QAS) bei gamybinė tarnybinė stotis (PRD), kurių parametrai neatitinka MAKIS techninėje specifikacijoje sistemai nurodytų būtinų parametrų. Muitinės departamentui pavėluotai pateikus HP SuperDome centrinę infrastruktūrą, nebuvo numatyti sistemos migravimo iš vienos technologinės platformos į kitą darbai ir finansavimas šiems darbams atlikti, todėl jie buvo vykdomi kartu su MAKIS kūrimo projektu. Tai būtina siekiant išvengti galimų techninių infrastruktūros trikdžių (sistemos „lūžių“), užtikrinti MAKIS funkcionavimą bei jo tęstinumą ir transakcijų atlikimo spartą.
DP2.2	Programinės įrangos paketo mySAP Busines Suite technologinės platformos SAP NetWeaver, įgalinančios perkelti MAKIS įgyvendintus mokesčių administravimo sprendimus į internetinę aplinką, diegimas.	245 440,82	Per 4 mėn. bus įdiegta ir per 7 mėn. bus parengta naudoti Programinės įrangos paketo mySAP Busines Suite technologinė platforma SAP NetWeaver, užtikrinanti internetinių technologijų, įskaitant Enterprise Portal, panaudojimą.	Muitinės departamento direktoriaus 2003-05-29 įsakymu Nr. 1B-495 buvo patvirtinti patikslinti reikalavimai mokesčių apskaitos ir kontrolės informacinės sistemos funkcionalumui įgyvendinti būtinos programinės įrangos įsigijimui, programavimo ir diegimo darbams (toliau – vartotojo reikalavimai). MAKIS programinės įrangos mySAP pagrindu projektavimo darbai prasidėjo 2003-07-15. MAKIS projektavimo ir diegimo metu programinės įrangos savininkė kompanija SAP AG siūlė diegti SAP R/3 technologinę platformą, nes naujesnės technologinės platformos tuo metu nebuvo. Pradėjus naudoti MAKIS, SAP AG pagamino ir nuo 2004 m. pabaigos pasiūlė rinkai naują programinės įrangos paketo mySAP Busines Suite technologinę platformą SAP NetWeaver pagrindu. MAKIS projekte nebuvo numatyti SAP technologinės platformos atnaujinimo darbai bei jų finansavimas, todėl šie darbai buvo nukelti į MAKIS plėtrą. Turimos SAP licencijos leidžia atlikti technologinės platformos pakeitimą be papildomo licencijų įsigijimo.

Darbų paketo Nr.	Darbų paketas	Darbų paketo kaina Lt (su PVM)	Aprašymas	MD komentaras dėl MAKIS plėtros tikslingumo
				<p>Būtinumas: pasirengimas e-muitinei bei e-valdžiai.</p> <p>Laukiamas efektas. SAP NetWeaver įdiegimo tikslas – perkelti MAKIS įgyvendintus mokesčių administravimo sprendimus į aukštesnį technologinį lygmenį, užtikrinantį internetinių technologijų, įskaitant mySAP Enterprise Portal, panaudojimą.</p>
DP2.3	MAKIS funkcionalumo pritaikymas mokesčių prievolių ir garantijų apskaitos vykdymui eurai.	447 835,10	Likus vienam mėnesiui iki euro įvedimo dienos pritaikomas MAKIS funkcionalumas mokesčių prievolių bei garantijų apskaitai eurai vykdyti pagal SAP kompanijos rekomenduojamą perėjimo prie naujos bazinės valiutos metodiką ir užtikrinamas šio funkcionalumo paruošimas įdiegimui (šiuo metu daroma prielaida, kad numatoma euro įvedimo data 2009-01-01).	<p>Tikslas – užtikrinti patikimą, saugų, vartotojui patogų iki euro įvedimo registruotų mokesčių prievolių bei garantijų sumų konvertavimą iš litų į eurus, o nuo euro įvedimo dienos – mokesčių prievolių bei garantijų apskaitą eurai.</p> <p>Numatyti iš anksto darbus dėl euro įvedimo MAKIS projektavimo ir diegimo metu nebuvo galima, nes 2003 m. rengiant vartotojo reikalavimus sistemai nebuvo žinoma apie planuojamą euro įvedimo Lietuvoje datą.</p> <p>MAKIS projektas faktiškai jau buvo baigtas (2005-09-02 pasirašytas MAKIS perdavimo-priėmimo aktas), kai Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2005-09-29 nutarimu Nr. 1050 patvirtino Nacionalinį euro įvedimo planą bei Lietuvos visuomenės informavimo apie euro įvedimą ir komunikacijos strategiją. Tik 2005-12-13 Lietuvos Respublikos Vyriausybės euro įvedimo Lietuvos Respublikoje koordinavimo komisijos posėdyje buvo nutarta sudaryti Informacinių technologijų darbo grupę bei „Įpareigoti valstybės informacinių sistemų valdytojus iki 2006-01-15 nustatyti euro įvedimo poveikį jų tvarkomoms valstybės informacinėms sistemoms, įskaitant dviejų valiutų apyvartos laikotarpį, parengti valstybės informacinių sistemų pertvarkymo planus, juose nurodant su euro įvedimu susijusių darbų apimtį, etapus, materialinių ir finansinių resursų poreikį ir šiuos planus pateikti Informacinių technologijų darbo grupei“.</p> <p>Euro įvedimo Lietuvos Respublikoje įstatymo projektas (pridedama) pastaboms pateikti buvo gautas 2006-02-05 Finansų ministerijos raštu Nr. (14.18-03)-6K-0601775.</p> <p>Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2007-04-25 nutarimu Nr. 417 patvirtino Nacionalinio euro įvedimo plano 50-59 punktuose nurodomas Informacinių sistemų pritaikymas euro įvedimui.</p> <p>Tai ir sąlygojo, kad 2003 m. rengiant vartotojo reikalavimus sistemai euro įvedimo darbai nebuvo numatyti.</p> <p>Be to, SAP programinės įrangos savininkas nuolat tobulina savo produktą, įdiegdamas vis naujas versijas. Taigi, per anksti pritaikius MAKIS apskaitos vykdymą eurai, pasikeitus SAP versijai, vėl reikėtų atlikti sistemos pakeitimus net nepradėjus jų taikyti praktikoje.</p>
DP2.4	MAKIS išieškojimo dalies funkcionalumo papildymas, skirtas naujų MAĮ	244 119,22	Per 20 mėn. nuo sutarties įsigaliojimo dienos papildytas MAKIS išieškojimo dalies	Pradinio MAKIS projekto diegimo laikotarpiu dar nebuvo priimti išieškojimą reglamentuojantys teisės aktai, nustatantys procedūras, formas ir pan., (pvz., 2004-04-13 Mokesčių administravimo įstatymas Nr. IX-2112 (toliau – MAĮ) įsigaliojo nuo

Darbų paketo Nr.	Darbų paketas	Darbų paketo kaina Lt (su PVM)	Aprašymas	MD komentaras dėl MAKIS plėtros tikslingumo
	komentarų bei naujų teisės aktų, reglamentuojančių mokesčių išieškojimą, nuostatų įgyvendinimui.		funkcionalumas MAĮ komentarų bei naujų teisės aktų, reglamentuojančių mokesčių išieškojimą, nuostatomis įgyvendinti.	2004 - 05 - 01 , t.y., nuo tos dienos, kai pradėjo veikti MAKIS). Numatytas MAKIS išieškojimo dalies funkcionalumo papildymas naujoje SAP NetWeaver aplinkoje susijęs su jau įgyvendinto funkcionalumo tobulinimu pagal naujų MAĮ komentarų bei naujų teisės aktų, reglamentuojančių mokesčių išieškojimą (bus atliekama teisės aktų analizė), įgyvendinimu. Būtinumas: užtikrinti efektyvų, teisės aktų nuostatas visiškai atitinkantį mokesčių, įskaitant ES tradicinius nuosavus išteklius, išieškojimą. Laukiamas efektas: pagal atliktą teisės aktų analizę ir pasikeitusių nuostatų vertinimą tikimasi įgyvendinti naujas teisės aktų, susijusių su mokesčių išieškojimu, nuostatas; pasiekti kokybiškesnį ir operatyvesnį duomenų, susijusių su išieškojimo procedūromis, gavimą iš MAKIS; automatizuoti (tobulinti) atskirus išieškojimo procedūros etapus; sumažinti sistemoje procedūrų (veiksmų) atlikimo laiko sąnaudas.
DP2.5	MAKIS funkcionalumo papildymas, skirtas muitinės ir mokesčių mokėtojų tarpusavio skolų ir permokų inventorizacijai.	60 888,20	Iki 2006 m. gruodžio 1 d. MAKIS funkcionalumas papildytas muitinės ir mokesčių mokėtojų tarpusavio skolų ir permokų inventorizacijos atlikimo funkcija.	MAKIS projekto vykdymo laikotarpiu Lietuvos muitinėje nebuvo reglamentuota muitinės administruojamų mokesčių ir su jais susijusių sumų tarpusavio skolų ir (arba) permokų suderinimo su mokesčių mokėtojais tvarka. Funkcijų plėtros būtinumui turėjo įtakos Muitinės departamento Vidaus audito tarnybos 2004-09-23 ataskaitos „Dėl muitinės pasirengimo administruoti Europos Bendrijos tradicinius nuosavus išteklius vidaus audito rezultatų“ išvados ir rekomendacijos numatyti procedūras, užtikrinančias duomenų atvaizdavimo teisingumą pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999-06-03 nutarimu Nr. 719 patvirtintą Inventorizacijos tvarką bei mokesčių mokėtojų teritorinėms muitinėms teikiami suderinti Skolų suderinimo aktai. Mokesčių mokėtojo muitinės administruojamų mokesčių ir su jais susijusių sumų skolos (mokėtinos ir gautinos sumos) tikrinamos pagal MAKIS esančius apskaitos duomenis, sistemoje generuojant Mokestinių prievolių likučių ataskaitą pagal reikiamos datos duomenis mokesčių mokėtojo ar teritorinės muitinės iniciatyva. Pagal DP2.5 funkcinę specifikaciją sudaroma Mokestinių prievolių likučių ataskaita, skirta mokesčių mokėtojo muitinės administruojamų mokesčių ir su jais susijusių sumų skoloms ir (arba) permokoms tikrinti bei suderinti. Būtinumas: tinkamai, operatyviai ir kokybiškai atlikti mokėtinų ir gautinų sumų suderinimo funkciją panaudojant MAKIS automatizuotai teikiamus duomenis. Turimas efektas: įgyvendinus šią funkciją, pagerėjo duomenų kokybė, jie greičiau gaunami, ataskaitos generuojamos automatizuotai, sumažėjo laiko sąnaudos, duomenys tapo patikimesni ir tikslesni, mokesčių mokėtojams lengviau gauti reikiamą informaciją apie jų mokestinių prievolių vykdymą.

Darbų paketo Nr.	Darbų paketas	Darbų paketo kaina Lt (su PVM)	Aprašymas	MD komentaras dėl MAKIS plėtros tikslingumo
DP2.6	MAKIS funkcionalumo pritaikymas supaprastintų procedūrų taikymo taisyklių naujos redakcijos nuostatų įgyvendinimui.	73 915,45	Per 8 mėn. nuo sutarties įsigaliojimo dienos pakeistas / papildytas nuo sutarties įsigaliojimo dienos parengtas naudojimui MAKIS funkcionalumas supaprastintų procedūrų taikymo taisyklių naujos redakcijos nuostatų įgyvendinimui.	MAKIS projekto vykdymo metu supaprastintų procedūrų nuostatos buvo įgyvendintos pagal tuo metu galiojusius nacionalinius teisės aktus, tačiau EK Biudžeto generalinio direktorato ataskaitoje Nr. 04-20-1 dėl 2004 m. rugsėjo 20-24 d. Lietuvoje atlikto tradicinių nuosavų išteklių patikrinimo (pridedama) kaip galimi neatitikimai nurodoma, kad „neteisingas supaprastintų procedūrų taikymas“, t. y. teisinis reglamentavimas. Atsižvelgiant į minėtas EK Biudžeto generalinio direktorato pastabas Muitinės deoartamento generalinio direktoriaus 2006-04-12 įsakymu Nr. 1B-254 „Dėl supaprastintų procedūrų taikymo tvarkos“ patvirtinta nauja supaprastintų procedūrų taikymo tvarkos redakcija, kurios nuostatos daro įtaką MAKIS funkcijų plėtros poreikiui. 2004-2006 m. EK Biudžeto generalinio direktorato Lietuvos muitinėje atliktų tradicinių nuosavų išteklių patikrinimų metu nebuvo nustatyta klaidų mokesčių apskaitoje MAKIS.
DP2.7	MAKIS funkcionalumo, skirto mokesčių prievolių koregavimui pagal BAD taisyms Importo ir eksporto deklaracijų apdorojimo sistemoje, įdiegimas gamybinėse tarnybinėse stotyse.	86 305,49	Per 6 mėn. nuo sutarties įsigaliojimo dienos įdiegtas MAKIS funkcionalumas, skirtas mokesčiniams prievolėms koreguoti pagal BAD taisyms Importo ir eksporto deklaracijų apdorojimo sistemoje.	Pradėjus naudoti MAKIS pastebėta, kad rankiniu būdu suvedant teritorinių muitinių (toliau – TM) priimtų sprendimų dėl BAD taisyms ir mokesčių perskaičiavimo duomenis, tarp jų ir ES tradicinių nuosavų išteklių duomenis, į Importo ir eksporto deklaracijų apdorojimo sistemą ir į MAKIS, galimos įvedimo klaidos, galinčios turėti neigiamų padarinių tiek Lietuvos (galimi netikslumai apskaitant kitus nei muitai muitinės administruojamus mokesčius bei galimos ES skiriamos baudos dėl netikslumų apskaitant TNI), tiek ES biudžetui (galimi netikslumai apskaitant TNI). Vykdamas MAKIS projektą buvo išsiaiškinti ir išanalizuoti visi galimi veiklos procesai, parengta šio funkcionalumo specifikacija, funkcionalumas sukurtas MAKIS vystymo tarnybinėje stotyje (DEV), atliktas jo techninis testavimas Importo ir eksporto deklaracijų apdorojimo sistemoje ir MAKIS kokybės tarnybinėje stotyje (QAS). Dėl labai didelės rizikos viršyti laikinos šiuo metu naudojamos MAKIS gamybinės tarnybinės stoties (PRD) resursus ir neapibrėžtam laikotarpiui „nulausti“ sistemą, MAKIS projekte šie darbai bei jų atlikimo finansavimas nebuvo numatyti, todėl MAKIS funkcionalumo, skirto mokesčiniams prievolėms koreguoti pagal BAD taisyms Importo ir eksporto deklaracijų apdorojimo sistemoje, įdiegimo į naują, reikalavimus sistemai atitinkančią HP SuperDome tarnybinę gamybinę stotį darbai buvo nukelti į MAKIS plėtrą. Būtinumas: automatizuotas mokesčių prievolių koregavimo pagal BAD duomenų taisyms Importo ir eksporto deklaracijų apdorojimo sistemoje procesas suteiks galimybę išvengti mokesčių prievolių pasikeitimo įregistravimo apskaitoje galimo vėlavimo, pasikartojančio tų pačių duomenų įvedimo į skirtingas informacines sistemas bei nesutapimų tarp Importo ir eksporto deklaracijų apdorojimo sistemos duomenų ir MAKIS

Darbų paketo Nr.	Darbų paketas	Darbų paketo kaina Lt (su PVM)	Aprašymas	MD komentaras dėl MAKIS plėtros tikslingumo
				<p>duomenų, kas galėtų turėti įtakos ES tradiciniams nuosaviems ištekliams bei neigiamų padarinių tiek Lietuvos išsipareigojimams (galimi netikslumai apskaitant kitus nei muitai muitinės administruojamus mokesčius bei galimos ES skiriamos baudos dėl netikslumų apskaitant TNI), tiek ES biudžetui (galimi netikslumai apskaitant TNI).</p> <p>Laukiamas efektas: bus išvengta klaidų įvedant duomenis, dvigubo rankų darbo, sumažės darbo laiko sąnaudos. Tikimasi, kad išnyks vėlavimo rizika per dvi darbo dienas (kaip nustatyta ES Reglamente (EB, Euratomas) Nr. 1150/2000, įgyvendinančiame Sprendimą 94/728/EB, Euratomas dėl Bendrijų nuosavų išteklių sistemos) rankiniu būdu suvesti į apskaitą daug TM priimtų sprendimų duomenų, kadangi vienoje sistemoje atlikti pataisymai automatiškai bus perduodami į kitą informacinę sistemą.</p>
DP2.8	MAKIS ir Nacionalinės bylų valdymo ir žvalgybos sistemos sąsajos sukūrimas	278 103,33	Per 22 mėn. nuo sutarties įsigaliojimo sukurta ir įdiegta MAKIS ir Nacionalinės bylų valdymo ir žvalgybos sistemos (NBVŽS) sąsaja.	<p>Sąsaja reikalinga automatiniam duomenų perdavimui iš MAKIS į NBVŽS apie MAKIS priimtus sprendimus dėl teisės aktų pažeidimų. Taip pat NBVŽS turės sąsają su MAKIS šiai informacijai priimti.</p> <p>Būtinumas: šiuo metu TM MAIS darbuotojai atlieka dvigubą rankų darbą: rengia minėtus sprendimus MAKIS priemonėmis ir suveda šių sprendimų informaciją į NBVŽS. MAKIS kūrimo metu NBVŽS nebuvo, todėl numatyti sąsajos reikalingumo nebuvo galima.</p> <p>Laukiamas efektas: bus išvengta dvigubo rankų darbo, sumažės klaidų tikimybė ir darbo laiko sąnaudos. Sąsaja gebės formuoti MAKIS priimtų sprendimų duomenų rinkinius bei, esant poreikiui, juos transformuoti ir patalpinti NBVŽS, gauti visų NBVŽS įregistruotų mokesčių pažeidimų duomenis, juos apibendrinti bei pririnkus transformuoti ir teikti MAKIS.</p>
DP2.9	MAKIS diegimas muitinės postuose	97 043,53	Per 26 mėn. nuo sutarties įsigaliojimo įdiegtas MAKIS muitinės postuose.	<p>Muitinės postuose vykdoma vienkartinį garantijų dokumentų (tiek BAD apskaičiuotų mokesčių sumokėjimui garantuoti, tiek papildomų garantijų, teikiamų dėl galinčių atsirasti skolų sumokėjimui garantuoti) sumų apskaita, užstatų bei mokesčių, mokamų grynais pinigais muitinės pareigūnui muitinio tikrinimo metu prieš išleidžiant prekes į laisvą apyvartą, apskaita ir kontrolė.</p> <p>Vartotojų reikalavimuose buvo numatytos ir MAKIS projekte sukurtos ir testuotos mokesčių apskaitos ir kontrolės muitinės postuose funkcijos, tačiau įdiegti šias funkcijas muitinės postuose buvo atsisakyta, nes Lietuvos muitinė neturėjo brangių vardinių SAP naudotojo licencijų, būtinų postams dirbti gamybinėje aplinkoje.</p> <p>SAP AG, pateikusi rinkai technologinę platformą SAP NetWeaver, įgalinančią naudoti internetinę aplinką, pakeitė ir licencijų platinimo politiką. Įsigijus SAP licencijas, atsirado galimybė įdiegti MAKIS postuose ir naudoti sistema neribotam vartotojų skaičiui. Todėl šie darbai buvo įtraukti į MAKIS plėtros projektą.</p>
DP2.10	MAKIS duomenų saugyklos	762 416,62	Per 12 mėn. nuo sutarties	2003 m. rengiant vartotojo reikalavimus sistemai nebuvo žinoma apie SAP duomenų

Darbų paketo Nr.	Darbų paketas	Darbų paketo kaina Lt (su PVM)	Aprašymas	MD komentaras dėl MAKIS plėtros tikslingumo
	sukūrimas		<p>įsigaliojimo sukurta ir įdiegta ir per 19 mėn. parengta naudoti MAKIS duomenų saugykla.</p> <p>Per 12 mėn. nuo duomenų saugyklos sukūrimo suteikiamos nemokamos duomenų saugyklos priežiūros ir palaikymo paslaugos, užtikrinančios nenutrūkstamą duomenų saugyklos veikimą, klaidų taisymą, vykdoma duomenų saugyklos veikimo bei vartotojų prieigos prie duomenų stebėseną, užtikrinamas pastebėtų problemų sprendimas.</p>	<p>saugyklos (SAP BW) modulį, jo galimybes. Remiantis SAP AG analitikų rekomendacijomis, nuspręsta naudoti SAP BW, kurioje duomenys yra atskirai nuo on-line režimu dirbančios SAP R/3.</p> <p>MAKIS projekto eigoje įsitikinus, kad SAP R/3 labai apkraunama rengiant ataskaitas ir užklausas, išsiaiškinius SAP BW galimybes ir tai, kad įsigytos SAP licencijos suteikia teisę be papildomų licencijų naudotis SAP BW moduliu neribotam vartotojų skaičiui, su MAKIS rangovu sutarta vietoj neaktualių vartotojo reikalavimuose sistemai nurodytų ataskaitų sudarymo funkcijų parengti MAKIS duomenų saugyklos specifikaciją „MD ir TM ataskaitų formavimo modelis“. Šio dokumento pagrindu ir bus sukurta bei įdiegta MAKIS duomenų saugykla, panaudojant mySAP komponentus SAP Business Information Warehouse (SAP BW) bei SAP Enterprise Portal (SAP EP).</p> <p>MAKIS duomenų saugykla turi gebėti išgauti duomenis iš MAKIS transakcinių duomenų rinkinių, standartinių ir nestandartinių SAP objektų bei išorinių šaltinių (bankų, ASYCUDA ir kitų sistemų, turinčių sąsajas su MAKIS), juos transformuoti, integruoti, konsoliduoti, apibendrinti, kaupiti ir saugoti atskirai nuo realizuotos transakcinės sistemos, nuolat teikti vartotojui konsoliduotą ir įvairiais pjūviais detalizuotą informaciją apie MAKIS kaupiamus mokestinius duomenis, užtikrinti informacijos analizę, ataskaitų bei įvairių užklausių formavimą, formuoti duomenų rinkinius, skirtus teikti mokestinius duomenis kitoms valstybės institucijoms pagal duomenų teikimo sutartis, užtikrinti MAKIS duomenų saugyklos sąsają su Lietuvos muitinės duomenų saugykla.</p> <p>Būtinumas: siekiant užtikrinti MAKIS operatyvumą, analitinėms ataskaitoms bei užklausoms vykdyti būtina įdiegti MAKIS duomenų saugyklą, panaudojant SAP BW.</p> <p>Laukiamas efektas: MAKIS duomenų saugykla galės naudotis MD, TM, MISC darbuotojai, kuriems pagal atliekamas funkcijas reikalinga informacija apie mokestines prievoles Lietuvos muitinei bei kitoms ES šalių narių muitinių administracijoms.</p>
	Iš viso	2 460 324,31		

Valstybinio audito ataskaitos
 „Mokesčių ir įmokų į biudžetus
 apyskaitos sudarymo Muitinės
 departamente vertinimas“
 4 priedas

Mokesčių apskaitos tvarkymo procedūrų pokyčiai, įdiegus kaupimo principu pagrįstą centralizuotą mokesčių apskaitos sistemą

Eil. Nr.	Pokyčiai	Pokyčių rezultatai
1.	Gerokai sumažėjo rankų darbo	<ul style="list-style-type: none"> - mokesstinės prievolės, suformuotos ASYCUDA sistemoje, į MAKIS patenka automatiškai (rankų darbo sumažėjo nuo 20 proc. iki 0,01 proc); - automatiškai formuojamos mokesstinės prievolės už pašto siuntas (iki 2004-04-30 rankų darbo buvo apie 80 proc. (valiutų kursų suradimas, mokesčių apskaičiavimas, suvedimas į vietinę posto sistemą, duomenų perdavimas TM ir prijungimas prie TM apskaitos sistemos duomenų, nuo 2004-05-01 – apie 10 proc. (MAKIS laukų žymėjimas ir prekės kodo parinkimas poste); - mokesčių mokėtojų sumokėtos sumos iš bankų, kuriuose yra atidarytos MD mokesčių surenkamosios sąskaitos, į MAKIS patenka automatiškai – sistema pagal gaunamą informaciją atpažįsta mokėtojus ir automatiškai priskiria gautas įplaukas (rankų darbo pokytis nuo 50 proc. iki 1 proc.); - automatizuotas mokesčių prievolių padengimas, t. y. sistema padengia mokesstinę prievolę pagal nustatytas padengimo taisykles, atlikdama dvejybinių įrašų ir registruodama atitinkamų buhalterinių sąskaitų debetą ir kreditą (atliekamo rankų darbo sumažėjo nuo 50 proc. iki 15 proc.)³¹; - MAKIS automatiškai teikia ASYCUDA sistemai duomenis apie mokesčių mokėtojų iš anksto sumokėtas sumas bei garantų ir garantijų galiojimą (bendrųjų garantijų apskaitos procesas iki MAKIS įdiegimo 100 proc. buvo atliekamas rankiniu būdu, šiuo metu rankų darbo likę 0,01 proc.); <p>automatizuotas sprendimų priėmimas (sprendimai rengiami sistemoje, ten pat vizuojami ir pasirašomi vadovo pagal suteiktas teises).</p>
2.	Sumažėjo laiko sąnaudos	<p>Įdiegus MAKIS beveik visi reikalingi duomenys, ataskaitos, mokesčių mokėtojų balansai, banko išrašai gaunami realiu laiku, sumažėjo darbo laiko sąnaudos mokesčių apskaitai. Duomenys kasdieninėms ataskaitoms formuoti gaunami iš MAKIS centralizuotai, naudojant standartines užklausas, kas sąlygoja operatyvumą, mažesnes laiko sąnaudas. Per trumpesnę laiką parengiamos ataskaitos, nes atsirado automatinis daugelio ataskaitų formavimas pagal nustatytas taisykles, tai užtikrina duomenų gavimą tais pačiais pjūviais kiekvienam naudotojui. Per trumpesnę laiką parengiama Apyskaita, nes ji rengiama centralizuotai ir automatizuotai (pvz., anksčiau TM Apyskaitą rengdavo 1-2 darbo dienas, MD per 2 darbo dienas sujungdavo TM pateiktą Apyskaitų duomenis, šiuo metu Apyskaitos rengimas trunka 1 darbo dieną).</p>
3.	Duomenų kontrolės procedūros tapo efektyvesnės	<p>Iki MAKIS įdiegimo įplaukų teisingumas buvo tikrinamas kiekvieną dieną, kitų duomenų teisingumas buvo tikrinamas TM programinėmis priemonėmis bei rankiniu būdu vieną arba kelis kartus per mėnesį (kiekvienoje TM skirtingai). Tam tikrais atvejais, pvz., nustatėms, kad mokėjimo suma neatitinka apskaitoje nurodytos sumos, tikrinimas buvo atliekamas nedelsiant. Duomenų tikrinimo grafikas nebuvo sudarytas. Be to, kiekvienai TM naudojant skirtingas programas, buvo sunku užtikrinti duomenų teisingumo kontrolę.</p> <p>Po MAKIS įdiegimo sistemoje kaupiami ne tik apskaitos duomenys, bet ir su mokesčiais susiję dokumentai (prašymai, sprendimai ir pan.), dėl to galima daug veiksmingiau vykdyti kontrolę. MD pareigūnai gali tikrinti TM atliekamas apskaitos procedūras net nevykdami į TM.</p> <p>Iš ASYCUDA gaunami realiu laiku duomenys tikrinami kiekvieną savaitę gavus patikslinimus iš MISC bei kiekvieną mėnesį atliekant MAKIS ir ASYCUDA duomenų sulyginimą. Rankiniu būdu įvedamų į MAKIS duomenų kontrolė atliekama realiu laiku,</p>

³¹ Iki MAKIS įdiegimo mokesčines prievoles padengiant įplaukomis, kiekviena TM tvarkė apskaitą savo parengtomis programinėmis priemonėmis. Todėl kiekvienoje TM rankų darbo krūvis tvarkant mokesčių apskaitą buvo skirtingas (Šiaulių TM – 100 proc., Panevėžio ir Klaipėdos TM – 70 proc., Vilniaus ir Kauno – 50 proc.).

Eil. Nr.	Pokyčiai	Pokyčių rezultatai	
		naudojant MAKIS nustatytus apribojimus, bei keturių ar šešių akių principu, įvedant į sistemą sprendimų duomenis (rengėjas, vizuotojas, tvirtintojas).	
4.	Pagerėjo duomenų kokybė	<p>Iki mokesčių apskaitos centralizavimo, kiekvienai TM kuriant savo atskiras programas, buvo sunku užtikrinti duomenų kontrolę, o tai turėjo įtakos duomenų kokybei.</p> <p>Centralizavus apskaitą, MD specialistų teigimu, duomenų kokybė labai pagerėjo. Maksimaliai sumažinus rankų darbo suvedant duomenis į mokesčių apskaitos sistemą bei taikant apribojimus, įvedamų duomenų klaidų gerokai sumažėjo. Be to, centralizuota apskaita bei tai, kad visi pirminiai dokumentai (deklaracijos, sprendimai, pažymos ir kt.) yra talpinami MAKIS, TM suvestus duomenis bet kuriuo metu gali tikrinti MD specialistai savo darbo vietose, nevykdami į TM.</p> <p>Gautos sumos identifikuojamos, lėšos priskiriamos skoloms ir padengiamos automatizuotai. Pareigūnai šias procedūras tikrina kiekvieną kalendorinę dieną (MAKIS automatiškai įregistruoja informaciją apie prievoles iš ASYCUDA ir gautus mokėjimus į Muitinės surenkamąsias sąskaitas, t. y. tiek mokesčių mokėtojų mokesťines prievoles (skola muitinei), tiek sumokėtus importo mokesčius (banko teikiama informacija – pirminis banko dokumentas) registruoja MAKIS.</p> <p>Be to, sumažinus laiko sąnaudas ataskaitoms formuoti, daugiau laiko skiriama ataskaitų kokybei ir duomenų analizei.</p>	
5.	Efektyviau atliekamas mokesčių apskaitos tvarkymo organizacinis darbas	Dalis sprendimų rengiami sistemoje, ten pat vizuojami ir pasirašomi vadovo pagal suteiktas teises. TM sprendimai rengiami, vizuojami ir patvirtinami naudojant darbų eigos modeliavimo instrumentą SAP Wokflow.	
6.	Pasikeitė žmogiškųjų išteklių poreikis	Įdiegus MAKIS, TM mokesčių apskaitą tvarkančių darbuotojų sumažėjo 38% (nuo 97 iki 60). Tam turėjo įtakos daugelio procedūrų automatizavimas, tačiau pažymėtina, jog mokesčių apskaitos tvarkymas vadovaujantis kaupimo principu pareikalavo didesnės darbuotojų kvalifikacijos.	
7.	Padidėjo duomenų apdorojimo sparta	<p><u>Iki MAKIS įdiegimo:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - didžioji dalis operatyvinių duomenų apie mokesťines prievoles iš ASYCUDA sistemos buvo gaunama kitą darbo dieną, o bendra viso mėnesio galutinė informacija – iki kito mėnesio 10 dienos; - operatyvūs duomenys apie mokesčius, apskaičiuotus muitinės sąskaitose pašto siuntos gavėjui, buvo gaunami kitą darbo dieną, o bendra viso mėnesio galutinė informacija – iki kito mėnesio 10 dienos; - rankiniu būdu įvedamų mokesťinių duomenų pagal kitų TM funkcinių skyrių parengtus sprendimus įvedimo į apskaitą terminas nebuvo nustatytas; - duomenys apie įplaukas į TM surenkamąsias sąskaitas buvo gaunami kitą darbo dieną, tačiau nesant centralizuotos surenkamosios sąskaitos, asmeniui klaidingai sumokėjus mokesčius į kitos TM surenkamąją sąskaitą, duomenų gavimo laikas pailgėdavo; - mokesťinių prievolių dengimas įplaukomis kai kuriose TM buvo iš dalies automatizuotas, kitose atliekamas rankiniu būdu, sugaištant daug darbo laiko. 	<p><u>Po MAKIS įdiegimo:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - duomenys iš ASYCUDA apskaitoje įregistruojami realiu laiku, patikslinimai iš Muitinės informacinio centro siunčiami kiekvieną savaitę, o apibendrinti – iki kito mėnesio 10 dienos; - muitinės sąskaitos pašto siuntos gavėjui išforminamos ir mokesťinės prievolės už pašto siuntas registruojamos MAKIS automatiškai; - rankiniu būdu įvedamų mokesťinių duomenų pagal kitų TM funkcinių skyrių parengtus sprendimus nustatytas įvedimo į apskaitą 2 darbo dienų terminas, kuris išimtiniais atvejais gali būti pratęstas iki 14 kalendorinių dienų; - duomenys apie įplaukas į MD centralizuotas surenkamąsias sąskaitas įregistruojami apskaitoje ne vėliau kaip per 10 minučių nuo operacijos atlikimo banko apskaitos sistemoje; - mokesťinių prievolių dengimas įplaukomis automatizuotas ir atliekamas vieną kartą per parą.

Eil. Nr.	Pokyčiai	Pokyčių rezultatai
8.	Ataskaitų rengimo procedūros tapo efektyvesnės	<p>Kadangi visi mokestiniai duomenys kaupiami vienoje sistemoje, todėl, turint atitinkamus įgaliojimus, juos galima gauti bet kurioje darbo vietoje, turinčioje prieigą prie MAKIS. Duomenis galima grupuoti pagal atskirus teritorinius vienetus arba gauti suminius pagal visą muitinę, pagal norimus periodus, taip pat filtruoti ataskaitas pasirinktinai pagal skolininką arba skolininkų grupes, pagal atskirą mokesčių ar mokesčių grupes ir kt.</p> <p>Įdiegus MAKIS ataskaitos rengiamos daug greičiau, kadangi dauguma mokesčių prievolių bei duomenys apie įplaukas registruojami realiu laiku, t. y. nereikia surinkti duomenų iš atskirų TM. Tuo tarpu anksčiau visos bendros mokesstinės ataskaitos buvo formuojamos sumuojant penkių TM ataskaitas (informaciją apie Apyskaitos rengimo trukmę žr. 8 pav.).</p> <p>Pažymėtina, kad iki MAKIS įdiegimo, atsiradus naujų poreikių dėl informacijos gavimo, reikėdavo rengti naują programą. Įdiegus MAKIS informaciją skirtingais pjūviais galima gauti pagal paties vartotojo suformuotas arba standartines MAKIS užklausas.</p>
9.	Pasikeitė Apyskaitos rengimo procedūros	<p>Iki MAKIS įdiegimo Apyskaitas TM rengdavo Finansų ir apskaitos skyriai, MD Mokesčių administravimo skyrius pagal TM pateiktas ataskaitas rengdavo suvestinę Apyskaitą, kurią teikdavo Finansų ministerijai.</p> <p>Centralizavus apskaitą, Apyskaita rengiama MD Mokesčių administravimo skyriuje automatizuotai pagal nustatytą specifikaciją į Apyskaitos formos 1-VP eilutes įrašant duomenis iš tam tikrų Didžiosios knygos sąskaitų.</p> <p>Kadangi Apyskaita rengiama centralizuotai ir automatizuotai, mažėja klaidų tikimybė (iš karto rengiama viena Apyskaita, o ne sumuojamos 5 TM Apyskaitos) ir geresnės kontrolės sąlygos. Į Apyskaitą duomenys įrašomi tik nustačius, kad sumokėti mokesčiai atitinka mokesstinę prievolę, ir tai padeda išvengti netikslumų teikiant duomenis pagal mokesčių rūšis.</p> <p>Automatizuotai rengiant Apyskaitą ir po to ją koreguojant rankiniu būdu, sugaištama kur kas mažiau laiko (žr. 8 pav.).</p> <p>Įdiegus MAKIS ir pradėjus vykdyti apskaitą kaupimo principu, uždaromi ataskaitiniai periodai ir duomenys juose nekeičiami. Nustačius klaidas pirminiuose apskaitos dokumentuose arba pirminių duomenų įvedimo klaidas, jos taisomos einamajame ataskaitiniame periode.</p>

Valstybinio audito ataskaitos
 „Mokesčių ir įmokų į biudžetus
 apyskaitos sudarymo Muitinės
 departamente vertinimas“
 5 priedas

**Muitinės departamento MAS ir TM MAIS nuostatuose numatytos
 pagrindinės su mokesčių apskaita susijusios funkcijos**

MD MAS funkcijos	TM MAIS funkcijos
Planuoti Muitinės kompetencijai priklausančių mokesčių pajamas ir įplaukas, rengti mokestinių pajamų ir įplaukų užduočių teritorinėms muitinėms projektus, analizuoti, kontroliuoti ir apibendrinti nustatytų užduočių vykdymo eigą.	Apskaityti muitinės administruojamas valstybės biudžeto mokestines pajamas, tarp jų ir EB tradicinius nuosavus išteklius bei bendrosios žemės ūkio politikos sričiai priklausančius žemės ūkio produktų importo ir eksporto mokesčius, ir vykdyti jų sumokėjimo kontrolę.
Tvarkyti mokesčių įplaukų pervedimą į valstybės išdo sąskaitą.	Registruoti, tvarkyti muitinės veiklos zonoje registruotų ūkio subjektų mokestines prievoles muitinei.
Gražinti mokesčių permokas ir kitas gražintinas sumas mokesčių mokėtojams.	Registruoti, tvarkyti mokestines įplaukas.
Organizuoti ir metodiškai vadovauti skolos muitinei išieškojimui.	Rengti leidimus naudotis bendrąja garantija, vykdyti leidimų sąlygų priežiūrą; įtraukti duomenis apie bendrąsias garantijas į apskaitos registrus.
Dalyvauti diegiant MAKIS ir užtikrinti jos funkcionalumą eksploatavimo metu.	Nagrinėti prašymus dėl muitų, mokesčių ir su jais susijusių sumų grąžinimo, įskaitymo, perdavimo AVMI kontrolei ir kitais mokesčių apskaitos ir kontrolės klausimais.
Apibendrinti teritorinių muitinių teikiamus duomenis apie Muitinės kompetencijai priklausančių mokesčių pajamų apskaičiavimą bei mokesčių surinkimą, rengti ataskaitas ir teikti jas Muitinės departamento vadovybei, Muitinės departamento padaliniams, teritorinėms muitinėms, kitiems suinteresuotiems asmenims.	Pagal skyriaus kompetenciją, teisės aktų nustatyta tvarka priimti sprendimus, rengti sprendimų projektus, teikti išvadas, rengti dokumentų taisymo pažymas.
Rengti ir nustatyta tvarka teikti Finansų ministerijai Muitinės kompetencijai priklausančių Europos Bendrijų tradicinių nuosavų išteklių ataskaitas, užtikrinti ataskaitose teikiamų duomenų teisingumą pagal pradinis duomenis, atliekant kontrolę rizikos analizės pagrindu.	Analizuoti mokesčių surinkimo užduočių vykdymą, jų nevykdymo priežastis, eksporto ir importo mokesčių augimo, mažėjimo, nesumokėjimo priežastis, analizuoti ir vertinti muitinės riziką, susijusią su mokestinėmis prievolėmis.
Rengti ir nustatyta tvarka derinti mokesčių apskaitos teritorinėse muitinėse metodikų projektus.	Nustatyta tvarka rengti ataskaitas Muitinės departamentui, užtikrinti jų suderinamumą vadovaujantis galiojančiomis metodikomis ir ataskaitų pildymo instrukcijomis.
Dalyvauti rengiant sutarčių su garantais projektus, organizuoja šių sutarčių pasirašymą, vykdo muitinės garantų priežiūrą	Sudaryti ir teikti muitinės kompetencijai priklausančių ES tradicinių nuosavų išteklių A ir B sąskaitų ataskaitas.
Teikia teritorinėms muitinėms ir kitoms muitinės įstaigoms metodinę ir praktinę pagalbą pagal skyriaus kompetenciją skolos muitinei administravimo, garantijų naudojimo ir mokesčių apskaitos klausimais.	Analizuoti teisės aktų taikymo praktiką igyvendinant Mokesčių apskaitos ir išieškojimo skyriui keliamus reikalavimus, teikti pasiūlymus dėl jų pakeitimo ir papildymo.
<p><i>Šaltiniai:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2001 m. liepos 19 d. įsakymas „Dėl Muitinės departamento mokesčių administravimo skyriaus nuostatų patvirtinimo“ (2005 m. kovo 31 d. įsakymo Nr. 1B-232 redakcija).;</i> 2. <i>Kauno teritorinės muitinės viršininko 2005-12-30 įsakymu Nr. 3B-925 patvirtinti „Kauno teritorinės muitinės mokesčių apskaitos ir išieškojimo skyriaus nuostatai“</i> 	

Pastaba: pilkai pažymėti uždaviniai ir funkcijos pagal Mokesčių administravimo įstatymą numatyti vietos mokesčių administratoriui.